

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ),
Національна юридична бібліотека, Фонд Президентів України, Центр довідково-
бібліографічного обслуговування

**Передрук матеріалів дозволяється лише
після погодження з редакцією: siaz@pochta.ru**

пілотний проект

Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності

/Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів, орієнтований на задоволення інформаційних запитів членів Конституційної Асамблеї України, органів державної влади, громадських організацій, наукових працівників та експертів/

Київ 2012

Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності

Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів

Редакційна колегія:

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія

В. Горовий, заступник головного редактора

Т. Гранчак, відповідальний секретар

Н. Іванова, зав. аналітично-прогностичного відділу Національної юридичної бібліотеки

Ю. Половинчак, зав. відділу обслуговування інформаційними ресурсами Національної юридичної бібліотеки

Л. Чуприна, зав. відділу оперативної інформації Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади

Н. Вітушко, зав. відділу електронних технологій обробки інформації Національної юридичної бібліотеки

Т. Дубас, зав. відділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів Національної юридичної бібліотеки

В. Удовик, директор Фонду президентів

Т. Добко, керівник Центру довідково-бібліографічного обслуговування

Видається з 20.07.2012 р.

Виходить щомісяця

Матеріали друкуються українською та російською мовами

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти

Передрук – тільки з дозволу редакції

Адреса редакції:

НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03

E-mail: siaz@pochta.ru

www.nbu.gov.ua/siaz.html

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2012

ЗМІСТ

Аналітичний ракурс.....	4
В. Пальчук, канд. наук із соц. комунікацій Конституційна Асамблея: перші результати роботи	
В. Удовик, директор Фонду Президентів України, канд. іст. наук Порядок прийняття, зміни та скасування конституцій	
Новини про діяльність Конституційної Асамблеї.....	16
Позиція влади, політичних партій, громадських організацій	23
Експертна думка	38
Громадська думка (інформація блогосфери, соцмереж та інтернет-форумів).....	52
Зарубіжні відгуки.....	59
Нові надходження до НБУВ	62
М. Степченко, провід. бібліотекар НБУВ Конституційне право: бібліографічний огляд	

Аналітичний ракурс

В. Пальчук, канд. наук із соц. комунікацій

Конституційна Асамблея: перші результати роботи

Питання конституційної реформи в Україні знову стають надзвичайно актуальними. 20 червня відбулося перше засідання Конституційної Асамблеї (КА) при Президентові України. У засіданні взяли участь Президент України В. Янукович, Голова Верховної Ради України В. Литвин, академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України О. Онищенко та керівники парламентських фракцій, крім опозиційних, співробітники Адміністрації Президента. Під час засідання Асамблеї визначено мету її роботи, окреслено основні завдання та період їх виконання. Зокрема, у своїй промові Президент України В. Янукович наголосив: «Наша мета – утвердження Конституції України як реального сучасного політико-правового договору, основоположного закону національного права, що буде надійним фундаментом майбутнього Української держави. Нам необхідна реально діюча та ефективна Конституція, що у відповідності з кращими світовими стандартами гарантуватиме права та свободи людини». Логіка початих в Україні реформ вимагає внесення змін до Конституції України, стверджує глава держави.

У свою чергу голова Конституційної Асамблеї Л. Кравчук повідомив, що до 2014 р. заплановано вийти на проект закону про внесення змін до Конституції. «Ми плануємо до кінця цього року сформуванню концепцію конституційних змін. У 2013 р. й весь цей рік працювати над текстом змін. А наприкінці 2013 р. або на початку 2014 р., не пізніше, ми цей текст або проект закону про внесення змін до Конституції України подамо Президентові України», – зазначив голова Асамблеї. До цього секретар Конституційної Асамблеї М. Ставнійчук додала: «Не відкидається, що ми будемо готувати не один цілісний проект змін до Конституції, а пакет проектів. Я очікую, що буде два етапи і два законопроекти».

Також під час засідання Конституційної Асамблеї її члени визначилися з форматом подальшої роботи, розподілом між собою ряду завдань, затвердженням персонального складу та обранням голів комісій. Л. Кравчук, голова Конституційної Асамблеї, зазначив, що розпочалася всебічна ретельна робота. «Найперше – це аналіз: як діє, як виконується Конституція, і які проблеми тут існують. Після того як ми наберемо фактичний матеріал із глибоким всебічним аналізом, ми почнемо вносити відповідні зміни і пропозиції до тексту. Там є багато смислових, редакційних суперечливих положень, є багато неоднозначних. Тому треба пройти по всіх статтях, можливо, будуть ще розділи, можливо скорочені», – додав він.

При цьому Л. Кравчук акцентував увагу на тому, що Конституційна Асамблея не ставить за мету створення нової Конституції. Зміни будуть

вноситися в чинну Конституцію. «Ми заявляли раніше, що це буде внесення змін до чинної Конституції України. Зміни можуть становити від 5 % до 30 % Основного закону. У тексті є багато неоднозначних для читання положень, які будуть змінені», – зазначив Л. Кравчук. Він також додав, що на першому засіданні прийнято регламент, який передбачає, щоб всі зміни в Конституції будуть прийматися 2/3 від членів Конституційної Асамблеї, яких налічується 95 осіб.

Те, що Конституція потребує змін, переконаний Голова Верховної Ради України В. Литвин. «Є підстави говорити, що Конституція 1996 р. свою місію виконала: вона дала змогу зберегти країну і провести її на цивілізаційних засадах через складний етап творення державності й суспільства», – зазначив В. Литвин. На його думку, життя потребує прийняття змін до Основного закону, оскільки змінився потенціал чинної Конституції, існує необхідність ухвалення нових законів відповідно до викликів сьогодення. «Темп життя змінився, а Конституція за ним не встигає, і її потрібно змінювати незалежно від політичних настроїв. Життя вимагає ухвалення законів, які відповідали б вимогам часу. Водночас ці закони входять у суперечність із Конституцією. Постає дилема – або узгоджувати ці закони з чинною Конституцією, або забезпечувати ухвалення рішень, які тією чи іншою мірою суперечать Конституції. Зокрема, це видно на прикладі ухвалення кодексів, необхідність яких є нагальною», – висловився спікер парламенту. При цьому В. Литвин назвав Конституцію України «унікальною», бо вона сама визначає процедуру внесення до неї змін, містить жорсткі вимоги до конституційних законів і конституційних змін. Голова Верховної Ради наголосив на необхідності визначитися з обсягами необхідних змін. Це, за його словами, одне з головних завдань Конституційної асамблеї, тоді «конституційна реформа матиме фундаментальний характер».

На сьогодні Конституційна Асамблея, за словами експертів, виступає як спеціальний представницький орган, що включає різні категорії суспільства, які працюють над текстом Конституції та над різними аспектами корелювання влади, органів місцевого самоврядування, прав людини. Один із членів Асамблеї, голова ради Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когут назвав Конституційну Асамблею висококваліфікованим дорадчим органом при Президенті України. «Він має на меті обговорити основні моменти, узгодити позиції та запропонувати Президентові бачення нової редакції Конституції України для того, аби пізніше у межах, встановлених Конституцією, зробити або не зробити їх», – додав І. Когут. Робота цього дорадчого органу при Президентові базується на організації звичайних експертних робочих груп, у межах яких відбуваються дискусії, узгодження позицій, використання досвіду різних країн у побудові конституційних моделей суспільних відносин, щоб таким чином вдосконалити те, що є в Україні.

Окрему увагу в роботі Конституційної Асамблеї приділено її співпраці з європейськими інституціями. Ідеться, зокрема, про підтримку

Конституційної Асамблеї з боку Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) на всіх етапах її роботи. Вже досягнуто домовленості про визначення експертів Венеціанської комісії, які матимуть можливість аналізувати напрацювання Конституційної асамблеї.

Ряд оглядачів переконані в необхідності підтримки активного діалогу між Адміністрацією Президента України та Радою Європи, суть якого – залучити експертні можливості цієї міжнародної інституції для проведення в Україні конституційної реформи задля спільного блага. Зокрема, С. Даниленко, доктор політичних наук, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету (КНУ) імені Тараса Шевченка, для «Української правди» писав: «Це шанс діючої влади та батьків-засновників Конституційної Асамблеї відновити довіру до нового дорадчого органу та забезпечити його легітимність. Оскільки ще один шанс вирішити це питання – залучити до нормальної роботи асамблеї опозиціонерів – наразі виглядає нездійсненним. Сподіваюся, що результатом переговорів між М. Ставнічук, яка є секретарем Конституційної Асамблеї, та Радою Європи стане залучення європейських експертів до підготовки нового тексту Конституції». Науковець переконаний, що Венеціанська комісія як частина Ради Європи відіграватиме тут суттєву роль. «Можливо, десь восени цього року варто було б провести відкриті слухання по лінії Рада Європи (Венеціанська комісія) та Конституційна Асамблея, на яких експерти та громадяни України могли б почути основні положення чи хоча б напрями конституційної реформи. Якщо цього не станеться, то Конституційна Асамблея може остаточно втратити довіру (своїх і чужих) та стати ще одним предметом звинувачення влади в кулуарності та закритості, що є й без того характерною рисою цього режиму», – зазначив С. Даниленко.

Водночас експерти звертають увагу на статус Конституційної Асамблеї, яка насамперед є дорадчим орган, а тому її повноваження обмежені. При цьому склалася така ситуація, коли експерти можуть пропонувати, а Президент може не погоджуватись із запропонованим. На їхню думку, було б краще, якби це відбувалось у площині дискусії, коли Президент висловлює свої позиції. Тоді б експерти розуміли, з чим вони мають справу: чи працювати далі, чи відмовлятися. Зокрема, голова ради Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когут зауважив, що в Україні такий досвід вже існує, коли Президент створив робочу групу з реформи виборчого законодавства. Глава держави виступив із пропозиціями, яка має бути виборча система, який виборчий бар'єр, який статус партій і блоків, а решту експерти мали вирішити між собою.

Сьогодні Президент дещо дистанціювався від Асамблеї, зазначив І. Когут. Така тактика глави держави позитивно оцінюється членами Асамблеї. Сама Асамблея збирається в КНУ імені Тараса Шевченка, а не в Адміністрації Президента. В Асамблеї в невеликій кількості, але достатньо представлені незалежні інститути та експерти, що створює умови для виконання нею ролі ефективного дискусійного майданчика, де можна

узгодити різні бачення й концепції. За словами експертів, якщо вдасться їх узгодити, можна буде говорити про нове бачення конституційного дизайну.

Що стосується механізму внесення змін до Конституції, то в цьому питанні експерти однакові: вони стверджують, що згідно з чинною Конституцією, будь-які зміни вносяться тільки Верховною Радою України. Звичайно, деякі позиції можуть вноситись та затверджуватись Всеукраїнським референдумом, але переважно це парламентська процедура. І без парламенту, звичайно, не можна вести серйозну мову про конституційну модернізацію. Тому, на думку членів Асамблеї, насправді українське суспільство буде мати вирішальне слово на виборах у жовтні цього року. Той склад Верховної Ради України, який буде обрано, може бути тим парламентом, який ухвалить або нову редакцію Конституції, або залишить все так, як є.

У цьому контексті представники опозиційних партій парламенту висловили власну позицію. Вони стверджують, що такий формат організації конституційного дорадчого органу при Адміністрації Президента, який має «приймати зміни до Конституції, неправильний, неконституційний і нелегітимний». За словами віце-спікера Верховної Ради України М. Томенка, склалася парадоксальна ситуація, що Конституцію сьогодні розробляє консультативно-дорадчий орган, а вище представництво долучається. Вони пропонуватимуть створення конституційної комісії у Верховній Раді, до якої залучать представників від Адміністрації Президента. «Президент делегує нам людей, хай вони співпрацюють, але все повинно бути на публічному майданчику парламенту, де видно одну позицію, другу, де ведеться пряма трансляція засідань, де не тільки Президент виступає, а чути експертів, фахівців і науковців. Тобто ми готові до дискусії про зміни до Конституції, але перевести його у легітимне русло і в публічне відкрите русло, де би всі чули, яка процедура», – зазначив представник опозиції.

У свою чергу секретар Конституційної Асамблеї М. Ставнійчук стверджує, що Президент у процесі зміни Основного закону жодним чином не буде впливати на роботу Конституційної Асамблеї. Після першого засідання Конституційної Асамблеї вона зазначила: «Ви ж чули виступ Президента – він не давав Асамблеї ні вказівок, ані рекомендацій, не говорив, чим вони повинні займатися і як вони повинні це робити. Його виступ мав швидше ціннісний характер. Мені здається, що нинішній склад Асамблеї дає можливість цьому органу самостійно підготувати науково обґрунтований документ». При цьому секретар КА переконана, що діалог із главою держави теж повинен бути, адже Асамблея – це консультативно-дорадчий орган при Президенті.

М. Ставнійчук також прокоментувала припущення, що прийняття нової редакції Конституції, на відміну від внесення в неї змін, можна провести в обхід парламенту на всенародному референдумі. «Ідей багато, у тому числі у членів Асамблеї. Суперечка щодо цього ведеться давно. Проте конституційний шлях оновлення Основного закону тільки один – той, що визначений у його XIII розділі. Президент також говорить, що легітимність

роботи повинна бути забезпечена дотриманням конституційної процедури внесення змін до Конституції. Тому я відкидаю можливість того, що буде обраний якийсь інший варіант. І я наполягаю, що проведення референдуму не виключить парламент з конституційного процесу», – заявила вона.

Голова Верховної Ради України В. Литвин у коментарях журналістам висловив сумнів, що на розгляд Верховної Ради буде внесено проект нової редакції Конституції, оскільки, за його словами, не передбачені порядок і процедура прийняття нового Основного закону. У свою чергу голова Конституційної Асамблеї Л. Кравчук переконаний, що тільки парламент може приймати зміни до Конституції. За його словами, потрібно внести зміни і порядок Конституції такий, щоб не виникало ні в кого проблем щодо чинності Конституції, легітимності. Конституційна Асамблея жодним чином не заміняє і не намагається замінити собою Верховну Раду. «Конституційна Асамблея готує зміни до Конституції і подає їх Президентові, але це не означає, що Асамблея ухвалює зміни до Конституції (тобто ніякої підміни тут нема). Далі Президент як суб'єкт законодавчої ініціативи може внести відповідні зміни, які вважає за потрібне. Рада, приступаючи до обговорення і голосування, може змінити будь-що і будь-як, як вона вважає за потрібне. Але це саме зміни, вона не може написати нову Конституцію. А ми, Конституційна Асамблея, професійно з експертизою у Венеціанській комісії випишемо так текст змін, щоб він відповідав корінним національним інтересам українського народу», – повідомив Л. Кравчук.

Примітним у коментарях голови Конституційної Асамблеї визначилося те, що він виступає з гострою критикою рішень Конституційного Суду. «Конституційний Суд перевищив свої повноваження або застосував не притаманні йому повноваження, повернувши Конституцію 1996 р. Він перебрав на себе повноваження Верховної Ради», – наголосив Л. Кравчук.

На сьогодні в експертному середовищі виокремлюється ряд оцінок стосовно положень, що мають міститися в новій редакції Конституції, та механізмів затвердження змін до неї.

Як відомо, **Президент України В. Янукович** визначив два пріоритети – конституційне врегулювання системи правосуддя і реформування місцевого самоврядування. На організаційному засіданні Конституційної асамблеї таку пропозицію підтримано. Уже вирішено, що серйозно треба змінити пункти в розділі правосуддя, провести реформи усієї правоохоронної та правової системи. Нечітко сформульований розділ «місцеве самоврядування» – тобто в чинній Конституції є дуже багато проблем, які необхідно вирішити відповідно до потреб розвитку суспільства, зазначив голова Конституційної Асамблеї Л. Кравчук.

Поряд із цим голова Конституційної Асамблеї переконаний, що в Конституції мають бути прописані норми відповідальності за невиконання положень Основного закону. «У чому суть нинішньої реформи, яка вже почалася? У тому, що в Конституції мають бути закладені не тільки положення, а й відповідальність за їх невиконання», – наголосив він. «Скажімо, у нас записана в Конституції норма – народний депутат голосує

особисто. І все. А яка відповідальність буде, якщо він не голосує особисто – не виписано. У Конституції має бути написано, що в разі невиконання цієї норми, депутат несе відповідальність: або позбавляється мандату, або ще щось. Тобто має бути виписана норма відповідальності», – пояснив Л. Кравчук. Він також запевнив, що Конституційна Асамблея ніколи не піде на зниження або зменшення соціальних стандартів для українського суспільства. «Ми підемо лише на один крок – як записати таким чином, щоб ці соціальні стандарти не були бутафорними, а виконувалися і щоб обсяг цих стандартів не був предметом політичних заяв, або використання на виборах, або звинувачень тих чи інших посадових осіб», – наголосив голова Конституційної Асамблеї.

Секретар Конституційної Асамблеї М. Ставнійчук припускає про необхідність затвердження змін до деяких розділів Конституції на референдумі. «Згідно з чинною Конституцією, при внесенні змін до розділу I (загальні принципи), III (вибори, референдум) і XIII (порядок внесення змін до Конституції) референдум обов'язковий. Я чітко усвідомлюю, що є необхідність удосконалення і першого, і третього розділів, тому, очевидно, буде референдум щодо внесення змін до Конституції», – заявила М. Ставнійчук.

Зміни до Конституції України повинні мати комплексний характер, вважає **Голова Верховної Ради В. Литвин**. Характер змін до Конституції залежатиме «від напрацювань, які здійснить Конституційна асамблея, і від настроїв у суспільстві». Внесення змін, за його словами, потребують розділи, зокрема, щодо прав і свобод людини в частині їхнього забезпечення і відповідальності влади за їхню реалізацію. При цьому керівник парламенту нагадав, що зміни в жодному разі не повинні «погіршувати соціальне самопочуття людей, звужувати обсяг прав і свобод». «Головне – щоб був консенсус і розуміння, у якому обсязі ці зміни мають бути здійснені», – наголосив В. Литвин.

Керівник правління Центру політико-правових реформ І. Коліушко переконаний, що говорити про те, застаріла Конституція чи ні, не можна. «Поки вона є, необхідно за нею жити. Але внести в неї зміни було б не погано. Особливо, враховуючи те, що вже існує багато напрацьованих ідей, до того ж життя показало ті проблеми, які є в Конституції, тому їх звичайно можна поправити через внесення змін. Але це не означає, що вона застаріла», – стверджує політолог. Найгостріші проблеми в Конституції, на думку І. Коліушка, є в розділах місцевого самоврядування, у які необхідно було б внести зміни, для того, щоб полегшити адміністративно-територіальну реформу. «Я вважаю, що реформа децентралізації в Україні є найголовнішою. Вона необхідна для того, щоб суспільство розпочало працювати, а не очікувати доброго царя. Існуюча редакція ст. 140–141 Конституції України, на сьогодні вони не сильно сприяють реформі», – зазначив експерт. Тому ці статті краще змінити, щоб у подальшому не виникало дискусій, відповідає реформі Конституція чи ні.

Крім того, І. Коліушко вважає, що потребують змін ті розділи, які стосуються формування й повноважень Вищої ради юстиції. Також є важливе питання стосовно судової реформи в Україні. «Питання розмежування повноважень і взаємовідносин між Президентом і КМУ, питання формування Кабміну. Є питання відносно складу Конституційного Суду, тому це все можна змінити».

Дану позицію підтримує *політолог К. Бондаренко*. За його словами, у Конституції України насамперед необхідно вдосконалити розділи, які передбачають функціонування державних інститутів, їх взаємодію. При цьому він додав, що необхідно також удосконалити ті розділи, які стосуються взаємодії між суспільством і державою. Серед положень, які в жодному разі змінювати не можна, К. Бондаренко називає ті, де мова йде про основи державної влади: «Я думаю, що ці статті будуть непорушними».

Політолог К. Бондаренко переконаний, що в основах Конституції закладено права і свободи громадян, характерні для любого демократичного суспільства, і не варто винаходити велосипед, переписуючи ці статті, необхідно залишити ці ж права у громадян України і в подальшому. Замість цього політолог пропонує змінити структуру суспільства. «Думаю, що потрібно зробити всю структуру суспільства більш комфортною, більш легкою і більш зрозумілою. Також необхідно спростити всі відносини в суспільстві, зменшити кількість обмежень і кількість економічних розбіжностей і колізій», – акцентував К. Бондаренко.

У межах організаційної роботи Асамблеї одним із ключових питань експерти називають забезпечення можливості громадянам брати участь в обговоренні питань стосовно положень Конституції. «В Україні більшість питань потребують участі громадян, які б могли взяти безпосередню участь в обговоренні змін до Конституції», – стверджує *член Конституційної асамблеї, керівник Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когут*. Це допоможе зробити Конституцію більш реалістичною в плані гарантування прав і свобод людей. У Конституції України є досить багато декларативних позицій – стосовно соціальної та правової держави. На жаль, багато положень Конституції, зокрема того, що стосується доступу до охорони здоров'я та освіти, мають серйозні обмеження з точки зору бюджету та інших характеристик, зазначає експерт.

Другий аспект – правосуддя, що є найбільшою проблемою на даному етапі. Потрібно зробити новий дизайн Конституції, щоб суди були незалежні і ухвалювали правосудні рішення. Третій – це баланс у системі влади, аби її гілки були врівноваженими та мали відповідні важелі впливу одна на одну. Четвертий – більше повноважень регіонам, децентралізація владних, бюджетних, соціальних повноважень. Потрібно дати можливість на рівні місцевого самоврядування вирішити свої справи та проблеми, підсумував член Конституційної асамблеї, керівник Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когут.

На думку першого Президента України, голови Конституційної Асамблеї Л. Кравчука, є недоцільним змінювати повноваження Президента

країни. «Я вважаю, що змінювати статус Президента України немає потреби», – зазначив він під час першого засідання Конституційної Асамблеї. Разом з тим, за його словами, можна уточнити деякі моменти, щоб не було жодного натяку на перетинання чи зазіхання якоїсь гілки влади на іншу сферу. При цьому більшість членів Конституційної Асамблеї вважають, що Президент України має обиратися всенародно. «Більшість членів Конституційної асамблеї, принаймні науково-експертна група – 18 осіб, займають зрозумілу, чітку і ясну позицію – Президент України має обиратися всенародно», – зазначив Л. Кравчук. Він особисто вважає, що «це єдиний спосіб легітимності Президента і єдиний спосіб участі всього українського народу в обранні глави держави».

Водночас існує думка, що в результаті роботи Конституційної Асамблеї до Конституції можуть бути внесені положення, що розширять повноваження Президента. На таку позицію один із членів Асамблеї, *голова ради Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когут* висловився негативно. Він вважає, що Україна має розвиватись у фарватері парламентської демократії, де парламент відіграє більшу роль. Стосовно Президента, то його повноваження в Україні були розширені. І на сьогодні в нього є достатньо повноважень, він мало в чому обмежений. У зв'язку з цим не може йти мова про те, щоб Президент із такими повноваженнями, які в нього є сьогодні, обирався парламентом. З іншого боку, якщо припустити, що Президент може обиратися парламентом, член Конституційної асамблеї І. Когут принципово проти того, щоб у нього зберігалися ті повноваження, які є сьогодні. Президент, що обирається парламентом, має швидше церемоніальні повноваження, але в жодному випадку не адміністративні, переконаний експерт асамблеї.

У цьому контексті *директор Київського центру політичних досліджень та конфліктології М. Погребинський* додав, що головне – це як організована структура влади. Однак він скептично ставиться до спроможності Конституційної Асамблеї запропонувати варіант посилення повноважень парламенту за рахунок Президента. «Не знаю, чи спроможеться Конституційна Асамблея запропонувати варіант посилення повноважень парламенту за рахунок Президента. Щодо цього в мене є сумніви. Якщо наважиться, піде тим шляхом, я буду вітати. Частково це відповідає побажанням європейських інституцій. Таким чином влада покаже, що вона їх враховує», – зауважив М. Погребинський.

Дискусія також торкнулася вдосконалення механізму імпічменту глави держави. Про це своє бачення окреслив голова правління Центру політико-правових реформ І. Коліушко. «У нашій Конституції є ст. 111 про імпічмент Президента. Концепція виписана таким чином, що Президент несе відповідальність у вигляді імпічменту. Іншої відповідальності не мало б бути, це було б неконституційно – і про це сказав Конституційний Суд», – пояснив експерт. У той же час І. Коліушко зазначив, що механізм імпічменту в Конституції 1996 р. виписаний таким чином, що він не є дієвим інструментом. «Наша модель імпічменту, фактично, нереальна. І треба

вносити зміни щодо процедури імпічменту. Залишаючи імпічмент недоторканим, вносити ще якусь відповідальність, на мою думку, не відповідає духу Конституції», – резюмував експерт.

Не обійшло поза увагою експертів резонансне питання – надання російській мові статусу другої державної. Один із **членів Конституційної Асамблеї, співавтор чинної Конституції України В. Мусіяка** прогнозує, що Партія регіонів внесе пропозиції щодо надання російській мові статусу другої державної на розгляд асамблеї, однак вони прийняті не будуть. «Зараз Конституційна Асамблея буде працювати над конкретними пропозиціями, збирати їх, обробляти, над ними конкретні комісії будуть працювати, а потім – виносити на обговорення всієї асамблеї. Оце питання внесуть, мабуть, і це логічно з точки зору ідей представників Партії регіонів, які вони продукували і продукують. Це буде обговорюватися, я думаю, у нас обов'язково. Цього треба очікувати», – переконаний В. Мусіяка.

Водночас голова Конституційної Асамблеї Л. Кравчук вважає, що питання щодо ухвалення другої державної мови в Україні не має перспективи. «10 стаття Конституції України свідчить, що російська не належить до регіональної мови. Більше того, та сама стаття Конституції України свідчить, що держава сприяє розвитку мов міжнародного спілкування, до яких належить і російська. Напевно, депутати чогось не зрозуміли або ж під виглядом регіональної хочуть надати статус офіційної або державної російській мові», – прокоментував він в інтерн'ю виданню «Известия в Украине». Він наголосив, що не вірить у можливість введення другої державної мови в Україні. «Конституційна Асамблея не ухвалює Конституції, а готує пропозиції, новий Основний закон ухвалюватиме Верховна Рада. Для цього необхідно 300 голосів, а я не думаю, що Партія регіонів чи опозиція отримає на парламентських виборах стільки депутатських мандатів. Таким чином, питання про ухвалення другої державної мови не має перспективи. Ця проблема надумана», – наголосив голова Конституційної асамблеї.

У цьому контексті **політолог В. Карасьов** застеріг, що Конституційна Асамблея може не справитися з поставленими перед нею завданнями, якщо в нову редакцію Конституції внесуть пакет новацій стосовно федералізації країни, чи російської мови як другої державної.

На думку експерта, особливістю Конституційної Асамблеї має бути новаційність конституційних ідей, а не конституційних рішень. Головна ідея Конституційної асамблеї полягає не в якихось фундаментальних змінах до Конституції. «Скоріше у тому, щоб створити таку конституційну інфраструктуру в країні, яка б забезпечила незалежне правосуддя, гарантію прав, свобод людини і громадянина, і правильно відбудувала розходження противаг гілок влади, а головне знайшла ефективну конституційну синергію між зусиллями держави й суспільства. Якщо синергія буде досягнута, то виграє не так Конституція, як майбутнє країни», – підкреслив він.

Таким чином, ініційована Президентом України дискусія щодо необхідності внесення змін до Основного закону набирає обертів. Більшість

експертів переконані в необхідності загальносуспільного визначення змісту положень Конституції України. Вони мають стати продуктом діяльності не лише депутатів та представників Конституційної асамблеї, вони мають відшліфуватися кращими правниками, мають пройти настільки широке обговорення, вираховування фахової думки, що підготовлений законопроект стане справді потрібною Конституцією для громадян України. Тому внесення змін до положень Основного закону доцільно вивести на рівень консолідації українського суспільства навколо цього процесу.

В. Удовик, директор Фонду Президентів України,
канд. іст. наук

Порядок прийняття, зміни та скасування конституцій

В науці конституційного права термін «конституція» вживається в декількох значеннях. Найчастіше розрізняють два поняття: конституція в матеріальному сенсі і конституція в формальному сенсі. Конституція в матеріальному сенсі (іноді використовують поняття «фактична конституція») – сукупність правових норм, що регулюють найважливіші суспільні відносини в державі (взаємини громадянина і держави, основи суспільного ладу, форма правління і т.п.). Конституція в формальному сенсі (іноді використовують поняття «юридична конституція») – закон (або кілька), що володіє вищою юридичною силою, приймається і може змінюватись в особливому порівняно зі звичайними законами порядку. Конституція в формальному сенсі завжди писаний акт. Норми матеріальної конституції можуть бути як писаними, так і неписаними (тобто звичаями). У той же час в конституції у формальному сенсі можуть зустрічатися норми, які за матеріальним характером до неї не належать.

Усі держави мають конституцію в матеріальному сенсі, але не у всіх з них є конституція в формальному сенсі. Так, у Великобританії існує конституція в матеріальному сенсі, але не формальному, і може бути змінена шляхом прийняття звичайного закону, що регулює відносини, які відносяться до конституційних.

Прийняття Конституції може здійснюватися наступним чином:

– октроювання, тобто дарування конституції актом глави держави (монарха, президента), у тому числі дарування метрополіями конституцій своїм колоніям. Прикладом таких конституцій є Конституція Японії 1889 р., Конституція Монако 1962 р., Конституція Пакистану 1962 р. і ін.;

– прийняття Конституції спеціально скликаним для цього органом (Установчими зборами, Конститувантою, Конституційним Конвентом та ін.). В одних випадках цей орган остаточно приймає конституцію, в інших випадках – лише формує текст конституції, який потім затверджується іншим чином, наприклад, референдумом;

– прийняття звичайним представницьким органом;

– прийняття референдумом (іноді конституції, вже прийняті референдумом, потім затверджуються обраними на основі цих конституцій парламентами);

– прийняття у інший спосіб (керівництвом політичної партії та ін.).

У зв'язку зі зміною співвідношення політичних сил в країні, зі змінами в суспільному житті і т.п. до конституції можуть бути внесені зміни. Більшість конституцій світу змінилися з часу їх прийняття. Так, в Конституції США з часу її прийняття було внесено 27 поправок (пропозицій про перегляд конституції в Конгресі США розглядалося більше десяти тисяч). В Конституції Фінляндії суттєві поправки вносилися в 1926, 1930, 1943, 1950 рр. У 1974 р. Конституційний комітет розробив важливі поправки до конституції стосовно таких серйозних питань, як розмежування повноважень президента, інших державних органів, основні економічні і соціальні права людини, охорона прав власності. У 1986 р. в Греції була прийнята серія поправок до Конституції 1975 р., що позбавили президента низки важливих повноважень, у тому числі права зміщення прем'єр-міністра, права проголошувати надзвичайний стан, а також обмежили його право розпустити парламент, оголошувати референдум. У Конституцію Російської Федерації 1978 р. в кінці 80-х – на початку 90-х років було внесено більше 300 поправок. У той же час конституції деяких країн внаслідок жорстких правил внесення до них поправок залишилися незмінними з часу їх прийняття (Конституція Японії 1947 р., Конституція Данії 1953 р. і ін.).

Питання внесення змін до конституції вирішується в залежності від способу її реформування. За способом зміни, внесення поправок і доповнень конституції поділяються на гнучкі та жорсткі. Гнучкі конституції змінюються і доповнюються в тому ж порядку, що і звичайні закони. Так змінюються частково писані Конституції Великобританії та Нової Зеландії, окремі частини Конституції Індії, Ізраїлю, Монако, Саудівської Аравії. Жорсткі конституції змінюються і доповнюються в більш складному порядку в порівнянні з прийняттям звичайного закону. Такі зміни можуть вимагати:

- затвердження поправок на референдумі (Конституція Франції 1958 р.);
- схвалення поправок частиною або всіма суб'єктами федерації (Конституція США, Конституція Австралії);
- затвердження поправок кваліфікованою більшістю в палаті або палатах парламенту;
- затвердження змін повторним голосуванням парламентом того ж скликання через певний строк (Конституція Болгарії 1991 р.);
- затвердження шляхом повторного прийняття поправок парламентом наступного скликання (Конституція Греції 1975 р. в редакції 2001 р.);
- затвердження шляхом послідовних обговорень з проміжками/перервами (Конституція Італії 1947 р.);
- затвердження шляхом скликання спеціального органу (ст. 158 Конституції Болгарії 1991 р.).

У Конституціях може бути встановлений єдиний порядок змін, який може бути єдиним (Японія) або одним з альтернативних (США, Франція),

або прийнято, що різні частини конституції змінюються по-різному (Індія, Мальта). Так, положення Конституції Індії щодо виконавчої та судової влади, про вибори президента та інші змінюються рішенням, прийнятим 2/3 членів обох палат парламенту країни, які голосують, з подальшим схваленням щонайменше половини законодавчих зборів штатів. А поправки, пов'язані з переліком штатів і союзних територій, приймаються простою більшістю голосів членів парламенту.

У деяких конституціях зустрічаються застереження про неприпустимість зміни взагалі окремих положень конституції. Так, у ст. 89 Конституції Франції 1958 р. записано: «Республіканська форма правління не може бути предметом перегляду». В ст. 139 Конституції Італії також йдеться про неможливість перегляду положення про республіканську форму правління. Не допускається зміна Основного закону Німеччини, що «зачіпає поділ федерації на землі, принципи участі земель в законодавстві чи принципи, записані в статтях 1 і 20» (ч. 3 ст. 79); ст. 1 закріплює недоторканність людської гідності і непорушність та невідчужуваність прав людини, а ст. 20 – основи конституційного ладу. Конституцією Греції заборонено взагалі змінювати положення, що визначають засади та форму правління держави як парламентарної республіки.

Конституції можуть бути змінені повністю або частково. Повний перегляд конституції здійснюється двома шляхами – прийняття нової конституції відповідно до правил, передбачених колишньою конституцією (прийняття Конституції Швейцарії 1999 р.) або прийняття нової редакції конституції при збереженні її колишньої дати (Конституція Нідерландів 1815 р. в редакції 1983 р.).

Суб'єкти правової ініціативи конституційного перегляду зазвичай ті ж, що і в звичайному законодавчому процесі. Таке право в деяких країнах надано главам держави (Бельгія, Росія, Франція). Деякі конституції передбачають можливість оформленої у вигляді законопроекту народної ініціативи з перегляду конституції. Так, в Італії законопроект може бути внесений не менш ніж 50 тисячами виборців (ст. 71 Конституції), в Австрії – 100 тисячами виборців (ст. 120 Конституції).

Для підготовки проектів конституцій чи поправок нерідко створюються спеціальні органи, комісії. В Австралії для попереднього розгляду проекту конституції в 1958 р. був утворений спеціальний консультативний орган, в Швеції, Фінляндії та Росії для підготовки тексту конституції парламентами були створені конституційні комісії. Для остаточного доопрацювання проекту конституції в Росії в 1993 р. Президентом РФ було скликано Конституційну нараду.

Процедуру конституційного перегляду умовно можна розділити на два етапи – прийняття поправок парламентом та їх ратифікація, хоча це не завжди чітко проглядається в нормах конституцій.

Скасування конституцій може бути легітимним (тобто в установленому порядку та уповноваженим на те органом) і нелегітимним (в результаті революції). Зустрічаються випадки, коли в чинній Конституції зазначається,

що вона повинна бути скасована в результаті певної події (ст.146 Основного закону ФРН 1949 р.). Фактично відміна конституцій має місце при їх повному перегляді.

Новини про діяльність Конституційної Асамблеї

Відбулося перше засідання координаційного бюро Конституційної Асамблеї

11 липня 2012 р. під головуванням Л. Кравчука відбулося перше засідання координаційного бюро Конституційної Асамблеї, присвячене питанням організації та методології конституційного процесу.

Як зазначила секретар Конституційної Асамблеї М. Ставнійчук, відбулася ґрунтовна та змістовна дискусія щодо суті діяльності Конституційної Асамблеї та реформування Конституції України.

Голови комісій Конституційної Асамблеї поінформували щодо планів роботи на друге півріччя 2012 р., опрацювання проекту Регламенту Конституційної Асамблеї, стану підготовки аналітичних записок, доповідей тощо щодо узагальнення практики реалізації Конституції України та напрацювання пропозицій і рекомендацій до Концепції внесення змін до Конституції України з урахуванням досягнень і тенденцій сучасного конституціоналізму. Зокрема, А. Селіванов наголосив на необхідності методологічно визначитися з критеріями, які б дали змогу підготувати науково обґрунтовану Концепцію змін до Конституції України. Василь Тацій звернув увагу на проблематику, пов'язану з визначенням поняття та системи правоохоронних органів.

Наступні засідання комісій та координаційного бюро Конституційної Асамблеї планується провести у липні-вересні 2012 р. (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2012. – 11.07*).

Під головуванням президента Національної академії правових наук України, академіка Національної академії наук України, доктора юридичних наук, професора В. Тація 5 липня 2012 року у приміщенні Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (м. Харків) відбулося перше засідання Комісії Конституційної Асамблеї з питань правоохоронної діяльності.

До порядку денного першого засідання комісії було включено низку питань організаційного характеру. Зокрема, за пропозицією Голови Комісії В. Тація одноголосно було обрано секретарем Комісії завідувача

відділу державної правової політики Національного інституту стратегічних досліджень, доктора юридичних наук, доцента О. Рудневу.

При розгляді питання планування подальшої роботи комісії та затвердження графіку її засідань визначено теми аналітичних доповідей, які будуть заслухані на її засіданнях до кінця 2012 року.

На виконання Рішення Конституційної Асамблеї від 20 червня 2012 року № 4 обговорено пропозиції та зауваження членів Комісії щодо Регламенту Конституційної Асамблеї, а також прийнято рішення про їх направлення секретарю Конституційної Асамблеї, раднику Президента України – керівнику Головного управління конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України М. Ставнійчук.

Голова Комісії В. Тацій запропонував для обговорення пропозиції концептуального характеру з питань конституційного реформування. До 20 серпня 2012 року членам Комісії доручено подати письмове бачення шляхів реформування правоохоронної діяльності, місця та ролі правоохоронних органів, які мають знайти своє відображення в Концепції внесення змін до Конституції України.

З метою вивчення та узагальнення досвіду конституційного регулювання правоохоронної діяльності в різних країнах світу на засіданні Комісії також було заслухано інформацію з цього питання. Голова Комісії запропонував членам Комісії до 20 серпня 2012 року підготувати письмові пропозиції щодо конституційного регулювання правоохоронної діяльності.

За пропозицією Голови Комісії В. Я. Тація обговорено питання про визначення наукових консультантів Комісії, які будуть здійснювати науково-консультативний супровід її діяльності. Залежно від завдань, які вирішуватимуться Комісією, їх склад може змінюватися.

Наступне засідання Комісії з питань правоохоронної діяльності заплановано на першу половину вересня 2012 року (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/24844.html>). – 2012. – 4.07).

За участю секретаря Конституційної Асамблеї, радника Президента України - керівника головного управління конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України М. Ставнійчук 4 липня 2012 року відбулося перше засідання комісії з питань адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування. Секретар Конституційної Асамблеї підкреслила, що формування ефективної вітчизняної моделі місцевого самоврядування можливе лише за умови приведення конституційно-правових засад організації і функціонування місцевого самоврядування до європейських стандартів, закріплення належних гарантій можливості реалізації територіальними громадами форм

безпосереднього вирішення питань місцевого значення, які б стимулювали розвиток місцевої демократії, вдосконалення моделі організації влади на місцевому рівні у напрямку децентралізації, деконцентрації владних повноважень, субсидіарності. Голова комісії С. Серьогіна висловила сподівання, що комісія стане ефективним майданчиком для фахового, вільного і конструктивного обговорення проблемних питань місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

На засіданні комісії було вирішено ряд організаційних питань, зокрема було обрано секретаря комісії, яким став президент всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Українська асоціація районних та обласних рад» С. Чернов.

Крім того, затверджено орієнтовний графік проведення засідань, план роботи комісії, окреслено основні заходи, що будуть здійснюватися комісією у 2012 р., визначено їх відповідальних виконавців. Значну увагу було приділено питанням налагодження внутрішньо-організаційної діяльності комісії, покращення комунікації між її членами.

З метою оптимізації роботи комісії було прийнято рішення щодо утворення двох робочих груп з питань інституційно-функціональної організації місцевого самоврядування та проблем конституційно-правового регулювання муніципальної демократії, в рамках яких буде здійснюватися підготовка узагальненої інформації про стан реалізації конституційно-правових норм щодо організації і функціонування місцевого самоврядування в Україні та напрацювання пропозицій до Концепції внесення змін до Конституції України. Члени комісії вирішили проаналізувати розроблені раніше концептуальні документи з питань реформування місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою для можливого використання слухних ідей та пропозицій, зокрема обговорити Концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, проект якої був підтриманий в цілому Координаційною радою з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України; узагальнити досвід кращих європейських практик щодо вдосконалення системи адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування.

Наступне засідання комісії з питань адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування планується провести у другій половині серпня 2012 року (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/24844.html>). – 2012. – 4.07).

Комісія Конституційної Асамблеї з питань прав, свобод та обов'язків людини і громадянина розпочала свою роботу. Під час її першого засідання 4 липня 2012 року було вирішено організаційні питання, пов'язаних з її діяльністю.

За пропозицією Голови Комісії, судді Європейського суду з прав людини у відставці, доктора юридичних наук, професора В. Буткевича секретарем

Комісії обрано заступника голови Ради Федерації роботодавців України Г. Безлюдну.

Члени Комісії також обговорили подальшу організацію роботи Комісії (графік засідань, формування порядку денного, ведення протоколу, запрошення членів Комісії тощо).

Під час розгляду питання про проект Регламенту Конституційної Асамблеї Голова Комісії В. Буткевич запропонував членам Комісії до 15 серпня 2012 року внести свої пропозиції та від Комісії подати узгоджений варіант секретарю Конституційної Асамблеї, раднику Президента України – керівнику головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України М. Ставнійчук.

Під час обговорення питання підготовки концепції проекту конституційних положень щодо прав, свобод та обов'язків людини і громадянина члени Комісії висловили власне бачення структури та змісту конституційного регулювання прав і свобод, ураховуючи при цьому, зокрема, міжнародно-правові стандарти, практику Європейського Суду з прав людини.

Наступне засідання Комісії Конституційної Асамблеї з питань прав, свобод та обов'язків людини і громадянина заплановано на першу половину вересня 2012 року (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/24844.html>). – 2012. – 4.07).

3 липня 2012 року відбулося перше засідання Комісії Конституційної Асамблеї з питань конституційного ладу та порядку прийняття і введення в дію змін до Конституції України.

Секретар Конституційної Асамблеї, радник Президента України – керівник головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України М. Ставнійчук поінформувала членів Комісії про організацію діяльності Конституційної Асамблеї та завдання Комісії з питань конституційного ладу та порядку прийняття і введення в дію змін до Конституції України Конституційної Асамблеї у контексті визначених Положенням про Конституційну Асамблею завдань на період до 1 січня 2013 року

Членами Комісії було розглянуто низку питань, зокрема, організаційного характеру, планів організації роботи членів Комісії.

За пропозицією голови Комісії, начальника відділу зв'язків з державними органами і міжнародними організаціями Національної академії правових наук України, академіка Національної академії правових наук України, доктора юридичних наук, професора О. Скрипнюка секретарем Комісії обрано вченого секретаря Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктора юридичних наук Н. Пархоменко.

У ході засідання відбулася дискусія навколо визначення порядку підготовки та подання пропозицій щодо проекту Регламенту Конституційної

Асамблеї у цілому від Комісії секретарю Конституційної Асамблеї М. Ставнійчук.

Окрему увагу Голова Комісії О. Скрипнюк звернув на необхідності вивчення досвіду конституційного регулювання питань конституційного ладу зарубіжних країн, аналізу відповідних рішень Конституційного Суду України, узагальнення практики реалізації Конституції України з цього питання тощо у вигляді аналітичної записки з метою підготовки пропозицій до Концепції внесення змін до Конституції України.

Планується, що чергове засідання Комісії Конституційної Асамблеї з питань конституційного ладу та порядку прийняття і введення в дію змін до Конституції України відбудеться 16 липня 2012 року (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/24844.html>). – 2012. – 3.07).

2 липня 2012 року відбулося перше засідання Комісії з питань правосуддя Конституційної Асамблеї за участю секретаря Конституційної Асамблеї, Радника Президента України - керівника головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України М. Ставнійчук.

Комісія з питань правосуддя утворена у складі 12 осіб. До Комісії увійшли представники Верховної Ради України, Національної академії наук України, Національної школи суддів України, вищих навчальних закладів, громадських організацій, зокрема віце-президент Спілки адвокатів України, президент всеукраїнської громадської організації «Асоціація суддів України», науковий консультант Українського центру економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова. Сім членів Комісії є докторами юридичних наук, три – кандидатами юридичних наук.

Головою Комісії обраний В. Маляренко - суддя Верховного Суду України у відставці, Голова Верховного Суду України у 2002-2006 роках, член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор.

Комісія з питань правосуддя утворена рішенням Конституційної Асамблеї від 20 червня 2012 року №1.

На першому засіданні Комісії на посаду секретаря Комісії обрано Н. Шукліну - професора кафедри конституційного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидата юридичних наук.

Також члени Комісії обговорили питання організаційної діяльності, визначили основні напрямки роботи. Членами Комісії наголошено зокрема на необхідності розроблення механізмів конституційно-правового регулювання питання ефективної системи судів в Україні, незалежності судів та суддів, забезпечення демократичних засад призначення та звільнення суддів.

Головою Комісії запропоновано для обговорення орієнтовний План роботи Комісії, наголошено на необхідності поглибленого аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень та практики в питаннях правосуддя (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/24844.html>). – 2012. – 2.07).

За участю секретаря Конституційної Асамблеї, Радника Президента України – Керівника Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України М. Ставнійчук 2 липня 2012 року відбулося перше засідання Комісії Конституційної Асамблеї з питань організації державної влади.

За пропозицією Голови Комісії, директора Національного інституту стратегічних досліджень А. Єрмолаєва секретарем Комісії обрано президента всеукраїнської молодіжної громадської організації «Український молодіжний правничий союз» В. Богатиря.

Члени Комісії наголосили, що потребує доопрацювання проект Регламенту Конституційної Асамблеї у частині процедур. З цією метою запропоновано створити робочу групу та від Комісії внести секретарю Конституційної Асамблеї узгоджені пропозиції.

Змістовна дискусія виникла щодо питання підготовки Концепції внесення змін до Конституції України.

На першому етапі підготовки зазначеної Концепції необхідно узагальнити практику реалізації Конституції України з питань організації державної влади, досвід зарубіжних країн, проекти конституційних актів та конституційних актів доби української державності, відповідних рішень Конституційного Суду України, врахувати досягнення і тенденції європейського конституціоналізму.

Голова Комісії А.Єрмолаєв запропонував підготувати доповіді з історії функціонування органів державної влади України, організації державної влади європейських країн, аналізу діючої моделі державної влади, залучивши до такої роботи Національну академію наук України, Національну академію правових наук України, науково-дослідні інститути, вищі навчальні заклади, незалежні експертні центри, а також провести соціологічні дослідження суспільно-громадської думки, суспільних очікувань щодо організації державної влади в Україні.

Наступне засідання Комісії Конституційної Асамблеї з питань організації державної влади планується провести у другій половині серпня 2012 року (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/24844.html>). – 2012. – 2.07).

Під головуванням постійного представника Верховної Ради України у Конституційному Суді України, академіка Національної академії правових наук України, доктора юридичних наук, професора А. Селіванова

29 червня 2012 року відбулося перше засідання Комісії Конституційної Асамблеї з питань здійснення народовладдя.

Голова Комісії А. Селіванов поінформував членів Комісії щодо прийнятих 20 червня 2012 року рішень Конституційної Асамблеї, проекту Регламенту Конституційної Асамблеї, підготовки пропозицій за предметом відання, явки членів Комісії, формату спілкування, порядку обговорення і прийняття підготовлених матеріалів, підбору і затвердження наукових експертів Комісії, питання гласності роботи Комісії, використання творчих проектів членів Комісії тощо.

Члени Комісії обрали секретарем Комісії проректора з навчальної роботи Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», члена-кореспондента Національної академії правових наук України, доктора юридичних наук, доцента Ю. Барабаша.

Відповідно до порядку денного засідання Комісії розглянуто питання плану підготовчих завдань членам Комісії стосовно «конституційної моделі народовладдя в Конституції України, аналітичного пошуку та визначення обсягу конституційних норм, які закріплюють принцип і механізм народовладдя в Конституції України, визначення обсягу досліджень щодо якісної характеристики категорій «поняття народовладдя», «системний інститут народовладдя», «структура напрямків і механізм народовладдя», «форми народовладдя», співвідношення понять «народовладдя» і «демократія», плану робочих завдань щодо підготовки попереднього висновку у застосуванні інституту народовладдя в Конституції України та стан реального народовладдя в Україні.

Голова Комісії А. Селіванов доручив членам Комісії, зокрема, опрацювати текст Основного Закону України щодо нормативного закріплення прямих норм і внутрішнього змісту інших норм щодо народовладдя (поняття, форми), відображення в інших смислових значеннях, прояви відображення народовладдя у законах, тотожності, правової визначеності понять «народовладдя» і «демократія», а також підготувати на наступне засідання аналітичні висновки у частині закріплення інституту народовладдя як механізму здійснення влади народом, джерело влади, верховенство влади народу.

Наступне засідання Комісії Конституційної Асамблеї з питань здійснення народовладдя має відбутися у першій половині вересня 2012 року **(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/24844.html>). – 2012. – 29.06).**

Позиція влади, політичних партій, громадських організацій

Президент В. Янукович сподівається, що вітчизняному політикуму вистачить мудрості не спекулювати на питаннях вдосконалення Конституції, а взяти участь у роботі Конституційної Асамблеї. Про це він заявив під час неформальної зустрічі з Клубом головних редакторів країн СНД, Балтії та Грузії, повідомляє прес-служба Президента.

"Сподіваюся, у наших політиків вистачить мудрості більше не спекулювати на конституційних питаннях і підтримати цю роботу на початковому етапі", – сказав В. Янукович.

Президент зауважив: ні для кого не секрет, що українська Конституція нерідко ставала "заручником політичної боротьби".

Але тепер назріла необхідність її модернізації, відповідно до наших зобов'язань перед Радою Європи та для успішної реалізації реформ, які частково торкаються деяких положень Основного закону, переказує його прес-служба.

Він також запевнив, що реалізація реформ, спрямованих на покращення соціально-економічної ситуації в Україні, буде активно продовжуватися.

В. Янукович нагадав, що у 2010 р. українська влада оголосила про початок реалізації "амбітної програми" модернізації та економічних реформ, яка тісно пов'язана також із реформуванням соціальної сфери. "Я готовий визнати, що зміни йдуть не так швидко, як хотілося б, і ми розуміємо, що для цього є різні суб'єктивні фактори, але загалом динаміка позитивна", – зазначив В. Янукович.

"Немає жодних сумнівів, що ми ці реформи будемо продовжувати і далі їх поглиблювати", – додав Президент. В. Янукович також заявив, що повноцінна імплементація антикорупційного законодавства дозволить створити ефективні механізми боротьби з корупцією в Україні.

"Переконаний, що крок за кроком ми подолаємо тіньову економіку і сформуємо сучасний, чесний державний менеджмент", – наголосив глава держави (*NEWSRU (<http://newsru.ua>). – 2012. – 11.07*).

***

Перший Президент України (1991-1994 рр.), голова Конституційної асамблеї Л. Кравчук вважає, що питання щодо ухвалення другої державної мови в Україні не має перспективи.

«10 стаття Конституції України свідчить, що російська не належить до регіональної мови. Я не розумію, чому в законопроекті, ухваленому в першому читанні (законопроект про засади мовної політики України. – Ред.), депутати зарахували її до такої. Більше того, та сама стаття Конституції України свідчить, що держава сприяє розвитку мов міжнародного спілкування, до яких належить і російська. Напевно, депутати чогось не зрозуміли або ж під виглядом регіональної хочуть надати статус офіційної

або державної російській мові», – сказав він в інтерв'ю виданню "Известия в Україні", відповідаючи на запитання, чи варто ухвалювати мовний законопроект.

Він наголосив, що не вірить у можливість введення другої державної мови в Україні.

"Конституційна асамблея не ухвалює Конституції, а готує пропозиції, новий Основний закон ухвалюватиме Верховна Рада. Для цього необхідно 300 голосів, а я не думаю, що Партія регіонів чи опозиція отримає на парламентських виборах стільки депутатських мандатів. Таким чином, питання про ухвалення другої державної мови не має перспективи. Ця проблема надумана", – наголосив голова Конституційної Асамблеї (*Zaxid.Net* (<http://zaxid.net>). – 2012. – 27.06).

***

У Конституції мають бути прописані норми відповідальності за невиконання положень Основного закону. Про це в ефірі 5 каналу сказав **екс-президент, голова Конституційної Асамблеї Л. Кравчук.**

"В чому суть нинішньої реформи, яка вже почалася? В тому, що в Конституції мають бути закладені не тільки положення, а й відповідальність за їх невиконання", – наголосив він.

Л. Кравчук пояснив: "Скажімо, у нас записана в Конституції норма – народний депутат голосує особисто. І все. А яка відповідальність буде, якщо він не голосує особисто – не виписано. У Конституції має бути написано, що в разі невиконання цієї норми, депутат несе відповідальність: або позбавляється мандату, або ще щось. Тобто, має бути виписана норма відповідальності".

Екс-президент наголосив, що Конституційна Асамблея зробить усе, щоб у Конституції були виписані такі норми, які передбачають покарання за недотримання або за невиконання норм Конституції.

"Може бути посилення на норму Конституцію, за якою суди можуть приймати рішення", – наголосив він.

Екс-президент також підкреслив, що Конституційна Асамблея ніколи не піде на зниження або зменшення соціальних стандартів для українського суспільства (*Газета.ua* (<http://gazeta.ua>). – 2012. – 29.06).

***

Більшість членів Конституційної Асамблеї вважають, що президент України має обиратися всенародно. Таку позицію у рамках дискусійного медіа-клубу "Чесно про вибори" озвучив **екс-президент Л. Кравчук.**

"Більшість членів Конституційної Асамблеї, принаймні науково-експертна група – 18 осіб, займають зрозумілу, чітку і ясну позицію – президент України має обиратися всенародно", – сказав він.

Л. Кравчук повідомив, що особисто він вважає, що "це єдиний спосіб легітимності президента і єдиний спосіб участі всього українського народу в

обранні глави держави" (*Українська правда* (<http://www.pravda.com.ua>). – 2012. – 27.06).

***

Члены Конституционного Суда Украины могут быть привлечены к ответственности за возвращение редакции Основного Закона от 1996 г. нелегитимным способом. Об этом заявил **председатель Конституционной Ассамблеи, первый президент Украины (1991-1994) Л. Кравчук.**

"Прав или не прав Конституционный Суд – это уже будут определять, когда будут оценивать Конституционный Суд. И должен ли он быть наказан или не должен – это опять же – когда будут оценивать Конституционный Суд", – заявил Л. Кравчук.

Отвечая на уточняющий вопрос о том, кто будет оценивать, он заявил: "Я думаю, что это может сделать по закону Верховная Рада по представлению Президента".

Л. Кравчук напомнил, что "Конституцию 1996 года вернули из-за Конституционного Суда, и это возвращение было неправомерным с точки зрения выполнения полномочий Конституционным Судом".

"КС не имеет полномочий принимать, возвращать Конституцию или осуществлять над ней любые действия. Изменять Конституцию имеет право только Верховная Рада", – подчеркнул он.

В то же время он уверен, что, несмотря на неконституционный способ возврата, действующая на сегодняшний день Конституция является легитимной.

"Конституция была принята в 1996 году легитимным способом, и эта Конституция сама по себе по тексту не является нелегитимной", – подчеркнул он (*Електронні вісті* (<http://elvisti.com>). – 2012. – 29.06).

***

Конституционная Ассамблея совершенно новое явление в украинской политике. У нас же такого никогда не было прежде, поэтому много вопросов, много недопонимания в механизмах ее деятельности. Такое мнение в интервью «фрАзе» выразил Первый Президент Украины, председатель Конституционной ассамблеи Л. Кравчук.

«Прежде всего, хочу напомнить, что Конституционная Ассамблея не меняет Конституцию, она лишь вносит предложения по ее изменению», – объяснил он.

«Конституционная Ассамблея создана только две недели назад. До этого шла лишь подготовка к ее созданию. Указ Президента вышел 25 мая, где-то через 10 дней, в июне, кажется, 18-го, мы встретились в университете и провели организационное заседание. То есть, фактически только с 25 июня Конституционная Ассамблея начала работать. Поэтому за полмесяца нельзя сказать, что мы значительно продвинулись в работе над Основным законом Украины. Это было бы преувеличение...», – рассказал Л. Кравчук.

При этом он выразил убеждение, что «где-то в середине сентября, точнее – до 20 сентября, мы проведем уже не организационное заседание, а содержательное. То есть, определим, какие основные положения требуют изменений, и как мы будем работать над концепцией, только концепцией (!), КА или над концепцией изменений в Конституцию Украины».

«И только где-то в начале 2013 г. мы начнем реально работать. То есть, уже после утверждения концепции, после парламентских выборов, мы начнем работать над изменениями в Конституцию. И это займет у нас, я думаю, весь 2013 г.», – заключил Л. Кравчук.

Задача перед нами стоит непростая, это очень глубокая проблема и ее невозможно решить быстро. Вот, к примеру, мы обсуждали целый ряд вопросов. И самый первый – это составить аналитическую записку по каждому разделу Конституции, в которой нужно ответить, почему некоторые положения Конституции не действуют, какие положения Конституции действительно не отвечают европейским ценностям, требованиям верховенства права, в каких попораны принципы демократии, права человека. То есть, это вопросы, которые невозможно сформулировать очень быстро, ведь здесь необходимо учесть опыт европейский, мировой, украинский, вначале проанализировать этот опыт, затем предложить от каждой из комиссий свои завершённые мысли, я бы сказал, и проголосованные в концепцию изменений в Конституцию. И после этого только начнется работа над Конституцией (*President.Org.Ua (<http://president.org.ua>). – 2012. – 14.07*).

***

Предложения Конституционной Ассамблеи относительно изменений к Конституцию могут быть поданы на рассмотрение в парламент в конце 2014 г. или в начале 2015 г. Такое мнение высказал первый вице-спикер Верховной Рады А. Мартынюк.

По его словам, на первом заседании Конституционной Ассамблеи 20 июня «назывались приблизительно такие сроки: эти предложения поступят к Президенту где-то в конце 2013 г., не исключено, что в 2014 г. изменения пройдут профессиональное и всенародное обсуждение, а уже в конце 2014 г. или на начало 2015 г. изменения могут быть поданы на рассмотрение в парламент».

По словам А. Мартынюка, ожидается, что изменения будут касаться вопросов усовершенствования самоуправления с целью избежания двоевластия на местном уровне, всенародного избрания судей и нормирования на конституционном уровне избирательной системы.

Говоря о том, примет ли парламент предложения Ассамблеи, А. Мартынюк отметил: кроме того, что неизвестна суть предложений, «никто не знает политической конфигурации», которой эти изменения будут предложены (*Комментарии: (<http://politics.comments.ua>). – 2012. – 3.07*).

***

Об этом заявил председатель Совета министров Крыма А. Могилев на заседании круглого стола "Конституционно-правовой статус Автономной Республики Крым", сообщает пресс-служба Совмина.

Глава крымского правительства отметил, что различными указами и законами, начиная с 1993 г., многие полномочия Крыма были сокращены.

"Эта тенденция должна прекратиться. Большинство жителей автономии считают себя патриотами Крыма, и для нас автономный статус крайне важен и ценен. Поэтому при подготовке изменений в Конституцию Украины мнение крымчан и особый статус Крыма необходимо учитывать", – подчеркнул А. Могилев.

Ранее сообщалось, что в Крыму создадут рабочую группу для разработки предложений в Конституцию Украины относительно полномочий Крыма (*Политикантрон (<http://politikan.com.ua>). – 2012. – 14.07*).

***

Фракції Об'єднаної опозиції пропонують створити у Верховній Раді Тимчасову спеціальну комісію (ТСК) з питань захисту конституційного ладу в Україні. Про це під час круглого столу з питань внесення змін до Конституції заявив один з лідерів Об'єднаної опозиції А. Яценюк.

«Опозиція пропонує і вимагає створити Тимчасову спеціальну комісію з питань захисту конституційного ладу», – сказав А. Яценюк.

Він зазначив, що основний мотив створення цієї комісії – зобов'язати всі гілки влади виконувати чинну Конституцію.

Окрім того, додав А. Яценюк, ця комісія повинна ліквідувати фактично створену монархію президента України В. Януковича.

Він зауважив, що за останні роки парламент прийняв такі зміни до чинного законодавства, які зовсім не відповідають Конституції.

У проекті постанови про утворення спецкомісії зазначено, що ТСК повинна внести на розгляд парламенту проект закону про скасування деяких законів України, положення яких суперечать Конституції і створюють дисбаланс між гілками влади в інтересах Президента.

А. Яценюк також сказав, що спецкомісія до завершення повноважень ВР поточного скликання повинна підготувати концепцію основних змін до Конституції України, які відіб'ють основні принципи демократичного ладу і правової держави (*Дзеркало тижня (<http://news.dt.ua>). – 2012. – 27.06*).

***

Лидер Объединенной оппозиции «Батьківщина» А. Яценюк подает иск в Высший специализированный суд Украины против Президента В. Януковича.

В искомом заявлении, текст которого есть в распоряжении «Комментариев», говорится, что нынешний «Президент Украины систематически не выполнял свои конституционные обязанности как гаранта государственного суверенитета, территориальной целостности Украины,

соблюдения Конституции Украины, прав и свобод человека и гражданина, а также неоднократно совершал действия, направленные на незаконный захват и узурпацию власти в стране, которые могут квалифицироваться как свержение конституционного строя в стране и государственный переворот».

А. Яценюк просит суд признать противоправными «действия Президента Украины, которые заключаются в узурпации власти в стране и присвоении дополнительных полномочий, на выполнение которых он не уполномочивался украинским народом».

В частности, В. Янукович обвиняется оппозицией в «неконституционном создании коалиции тушек в парламенте, незаконном назначении премьер-министра и правительства, незаконном внесении изменений в Конституцию Украины, фальсификации местных выборов 2010 г., преследовании и физическом уничтожении лидеров оппозиции, «сдаче» части Украины по Харьковским соглашениям и др.».

Также, оппозиция провозгласила начало акции «Украина без Януковича» и начала сбор подписей под списком обвинений в отношении действующего Президента (*Комментарии: (<http://politics.comments.ua>). – 2012. – 17.07*).

***

Екс-прем'єр-міністр України Ю. Тимошенко закликала перешкодити Президенту Україну В. Януковичу переписати Конституцію «під себе».

"Український народ має повне право пишатися славними конституційними традиціями, оскільки саме на українській землі формувалися основи європейської демократії, закладалися ідеї народовладдя, а гетьман Пилип Орлик у 1710 р. написав першу українську Конституцію", – наголошується в повідомленні.

"На жаль, в сьогоднішніх реаліях Конституція перестала бути символом законності і беззастережним правилом, за яким живе справедливу державу. Практично кожен дію правлячої партії є антиконституційним. Яку статтю Конституції не відкриєш, вона щодня принижується тими, хто зобов'язаний гарантувати її святість", – підкреслила Ю. Тимошенко.

На думку екс-прем'єра, Конституція щодня принижується тими, хто зобов'язаний гарантувати її святість. Також вона зауважила, що перша проблема полягає в тому, що представники правлячої партії її не читали і не планують цього робити, але у влади є бажання зберегти себе надовго.

"Мета таких дій одна – зберегти себе у владі і влада для себе. Віктор Янукович – не виняток. Йому важко зрозуміти, що Конституція – це друга, після Біблії, цінність, а не запобіжник від відповідальності в майбутньому за антиконституційні дії. Саме з-за страху і з міркувань забезпечення власної безпеки Януковичем створена Конституційна Асамблея, щоб диктатуру однієї людини зробити конституціоналізованою", – йдеться у зверненні.

За словами Ю. Тимошенко, демократичні сили не можуть брати участь в її роботі. Також вона впевнена, що Конституцію може змінювати тільки народ і народні депутати, які представляють народ.

"Саме тому таке особливе значення набувають наступні парламентські вибори. Тому за рахунок махінацій на мажоритарних округах диктатор в новому парламенті може отримати право остаточно спотворити українську Конституцію. Народу Україна, громадянському суспільству, політикам треба зробити все можливе, щоб на парламентських виборах ідеологи диктатури були надійно відправлені в минуле і не чіпляли свята святих – українську Конституцію. Не допустіть, щоб для української демократії все закінчилося як завжди – безславно і бездарно. Шанс знову є!" – закликала Ю. Тимошенко (*Харівські вісті* (<http://www.visti.tv>). – 2012. – 27.06).

***

Конституційна асамблея має на меті перезаснувати українську державу за зразком Росії. Про це на прес-конференції у Києві сказав народний депутат І. Заєць.

"Сьогодні українська держава заснована на європейській традиції державотворення, як держава національного типу. Вона наповнена переважно українськими традиціями при гарантуванні прав національних меншин", – наголосив він і підкреслив, що наразі бажання влади змінити Конституцію є неправомірним.

Нардеп пояснив: "Оскільки наша влада сьогодні є механізмом у руках кремлівської влади, то сьогодні Конституційний процес я розглядаю як великий підпункт великого московського проекту зі знищення української держави".

За його словами, Україну просто знищити не можна.

"За 20 років Україна як національна держава укорінилася у суспільній свідомості і просто її знищити не можна. Тому треба знайти механізм, такий як створення нової Конституції і фактично відірвати від ґрунту цей народ і державу", – додав парламентар.

І. Заєць зазначив, що створення Конституційної асамблеї, яка має на меті реформувати Конституцію, несе загрози Україні як державі.

"Перша потенційна загроза – це загроза перезаснування української держави, відхід від української суті і наповнення її російською політичною традицією і культурою і та радянсько-комуністичною ментальністю, яку ми мали", – підкреслив він.

Друга потенційна загроза, яку несе діяльність Конституційної асамблеї, на думку нардепа, у тому, щоб реформувати владу та змінити форму державного правління.

"Ми сьогодні бачимо всі ознаки, як вибудовується політичний режим з так званим домінуючим гравцем. У Росії це називається режимом "керованої демократії". Ми вже в Україні бачили кілька кроків у напрямку побудови цього режиму", – пояснив він.

Парламентар додав: "Третя потенційна загроза у тому, що будуть обмежені права і свободи людини та громадянина. Тому що влада втрачає сьогодні абсолютну підтримку людей і для того, щоб тримати їх у руках, вона може посилювати авторитарні і навіть тоталітарні тенденції" (*Gazeta.ua* (<http://gazeta.ua>). – 2012. – 28.06).

***

«Главным итогом конституционных реформ станет обновленный Основной Закон Украины – необъемлемое условие дальнейшего демократического, правового и социального развития нашего государства», – заявил председатель Луганской облгосадминистрации В. Пристюк.

«Ядро правовой системы, фундамент, на котором базируется все остальное законодательство, у нас есть. Основной Закон не только юридически закрепил принципиально новую систему общественных ценностей, в центре которой – человек, а не государство. Он обозначил и вектор преобразований – право, свобода, закон. Конституция, таким образом, стала точкой невозврата в прошлое», – отметил В. Пристюк.

По его словам, ее дальнейшее развитие может быть направлено только на расширение прав граждан Украины. При этом В. Пристюк отметил, что сегодня выполнение даже действующих норм еще далеко от совершенства. «Конституция так и не стала в полной мере тем, чем ей надлежит быть – реализованным общественным договором, регулирующим правовые отношения между обществом и властью. Отсюда – недовольство общества, которое оборачивается множеством проблем и для власти», – считает В. Пристюк.

Предполагается, что Конституционная ассамблея будет аккумулировать мнения общественности, исследователей, международных экспертов и на этой основе вносить взвешенные предложения по комплексному изменению законодательства. В состоявшемся недавно первом заседании Конституционной ассамблеи приняли участие все президенты независимой Украины. «И это тоже показательно. Так что мы имеем основания надеяться, что в самом скором времени те положения Конституции, которые сегодня не действуют, будут соблюдаться», – отметил В. Пристюк. Он выразил уверенность, что все необходимые изменения будут сделаны грамотно и профессионально, а основным критерием станет соответствие интересам Человека, который, как известно, является наивысшей ценностью в государстве. Именно это, по словам Владимира Пристюка, должно стать главным итогом проводимых сегодня реформ, и только при этом условии Украина сможет развиваться как демократическое, правовое и социальное государство.

«Президентом создана площадка для ведения конструктивного диалога по жизненно важным для каждого из нас проблемам. А значит, Украина на пороге серьезной реформы конституционно-правовой системы. По сути, она

уже началась», – заявил глава облгосадминистрации (*Lugansk.info* (<http://news.lugansk.info>)). – 2012. – 28.06).

***

В самой форме Конституционной Ассамблеи заложены основы мошенничества. Об этом на пресс-конференции в Киеве сказал **политический деятель С. Хмара.**

"Нынешние попытки изменить Конституцию – это большая и опасная авантюра, которая может привести фактически к ликвидации суверенитета Украины, а следовательно и независимости украинского государства. В самой форме подготовки так называемых изменений в Конституцию, так называемой Конституционной ассамблеи, заложен принцип мошенничества", – подчеркнул он.

С. Хмара добавил: "Если говорить о Конституционной Ассамблее, то это должен быть представительский орган. А мы видим, что это марионеточный орган, созданный Президентом и созданный именно нынешней властью во главе с нынешним Президентом".

"Кроме того, так называемую Конституционную Ассамблею возглавляет Л. Кравчук, о котором я не могу ни одного доброго слова сказать. Потому что кроме плохого, он не сделал ничего для Украины. Это мое мнение не изменилось еще с начала 90-х годов и до сегодня, – отметил политический деятель. – Этот человек всегда был марионеткой и приспособлялся к господствующей власти в Украине".

С. Хмара считает, что Конституцию, прежде всего, надо выполнять, а не менять. "Чтобы говорить о Конституции, то, прежде всего, надо ее выполнять, а не менять по чьим-то капризам или по интересам определенных кланов и т.д. Не выполняя эту Конституцию, попыткой изменить ее, нынешняя власть и соответствующие международные силы за пределами Украины, хотели бы таким образом ослабить украинское государство и в конце концов его разрушить", – отмечает С. Хмара (*Mignews.Com.Ua* (<http://mignews.com.ua>)). – 2012. – 29.06).

***

І. Крулько, заступник голови НРУ, голова ВГО "Молодий Народний Рух":

- У цьогорічний День Конституції вперше не покидала думка: "це державне свято чи просто вихідний день"?

Такий дисонанс викликаний не зникненням поваги до Основного закону держави, а останніми "ритуальними танцями" президента Януковича у зв'язку з утворенням Конституційної Асамблеї.

Причому, жертвою на цьому ритуальному канібалійському дійстві виступатиме сама Конституція України.

До речі, саме в її день традиційно перекрили половину Києва, щоб влада поклала вінки до пам'ятників відомих і шанованих українців, які

перевертаються в гробах від того, що Конституцію перетворюють на "фіговий листок".

У переддень Дня Конституції об'єднана опозиція провела круглий стіл на тему "Конституція, чи потрібні зміни?". Протягом усього заходу відчуття правильності кроку опозиції – не брати участі в фарсі під назвою Конституційна асамблея – тільки посилювалося.

Якщо президент утворив консультативно-дорадчий орган, який чомусь назвав Конституційна Асамблея, то виникає запитання: а що цей орган повинен робити?

Ніхто жодного слова не почув щодо бачення Януковича, якою стратегічно повинна виглядати Україна його мрії.

Ні, звичайно, ми всі здогадуємося, якою. "Покращення" нападають ледь не щодня. Але мова йде про стратегічну лінію, яку президент зобов'язаний був публічно висловити ще до створення будь-яких консультативно-дорадчих органів.

Яка форма державного правління? Може все-таки монархія, щоб не мучитися у 2015 р.? Яка форма державного устрою – унітарна чи повернення до "сєверодонецького федералізму"? Про політичний режим і державну мову мовчу – знаємо, відчуваємо...

Тобто Конституційна Асамблея отримала від президента чистий аркуш паперу, "дармові" приміщення і чиновницький апарат, ну і завдання щось "едакое сварганить".

Не хочеться при цьому образити багатьох шанованих справжніх (!) професорів, докторів юридичних наук, експертів, яких включили до Конституційної Асамблеї і просто хочуть "втемну" використати.

Тому і доводиться обговорювати не предметні зміни до Конституції, якщо вони так потрібні, а сам процес, який комусь так потрібен.

Уся ця метушня навколо Конституції України викликає необхідність зробити кілька нотаток на полях Конституційної Асамблеї...

Нотатка 1. Маніпуляції. Уважно прослідкуйте за всіма маніпулятивними спробами змінити Конституцію України, найчастіше "під себе" або через "страх програшу", і ви із здивуванням знайдете одних і тих же дійових осіб.

Нагадаю, процес змін до Конституції України 20 червня 2003 розпочав президент Кучма, внісши законопроект №3207. Прем'єр-міністром тоді працював Янукович, який хоч і дотично, але був точно в курсі щодо справжніх намірів внесення цього проекту.

Вже у вересні того ж року до Верховної Ради надійшли з перервою у 2 тижні одразу два законопроекти про внесення змін до Конституції – №4105 і №4180, авторський колектив яких був майже ідентичним.

При цьому цікаво, що в обох законопроектах автором значиться тодішній голова фракції Регіонів Богатирьова, яка ну просто не могла діяти без узгодження з своїм безпосереднім "шефом", тодішнім головою однойменної партії Януковичем.

Доля цих двох законопроектів виявилася дуже цікавою. Перший з них – №4105 був провалений у парламенті в квітні 2004 р. не добравши всього 6 голосів народних депутатів до необхідних 300. Це голосування стало важливою перемогою опозиції і розвіянням міфів про всесильність "Банкової".

До речі, провал стався у зв'язку з неголосуванням групи мажоритарників, які до того моменту проявляли повну лояльність до режиму Кучми. У світлі цього – палкий привіт

ініціаторам повернення до змішаної виборчої системи і всім майбутнім депутатам-мажоритарникам.

Другий законопроект – №4180 був таки проголосований у грудні 2004 р. в розпал Помаранчевої революції, як так званий "компроміс" мирного переходу влади і визнання Януковичем своєї поразки на президентських виборах.

Зверніть увагу, що тодішній провладній більшості було абсолютно фіолетово, який із законопроектів приймати. Голосували за всі по черзі, сумлінно натискаючи кнопки.

Але чомусь, майже одразу після обрання Януковича президентом, він зі своїм "дітищем" дуже легко розпрощався і швидко розправився, коли Конституційний Суд фактично "узаконив" узурпацію влади і повернув Конституцію в редакції 1996 р.

Ні, звичайно, ми віримо у незалежність КС та всіх без виключень його суддів, які приймали це рішення, і не тільки це, абсолютно самостійно.

Саме тому дуже "логічними" виглядають кроки президента, який на цьому етапі створив Конституційну асамблею, щоб, як пояснив на згаданому мною круглому столі голова цього дорадчого органу Кравчук, виправити деякі недоречності.

Все логічно, тільки чому президент України у 2010 р. не оголосив про порушення присяги суддями Конституційного Суду і не зупинив свою ж фракцію від внесення конституційного подання, щоб не було недоречностей, які зараз раптом треба виправляти?

Висновок з усього написаного напрошується прямо, як у пісні – "сам п'ю, сам гуляю, сам стелюся, сам лягаю".

Нотатка 2. Довіра. Ну не може змінювати Конституцію України влада, якій не довіряє 75% українського народу!

Звичайно, з цією тезою можна посперечатися. Мають більшість, буде 300 голосів у парламенті, чому б і ні. Але погодьтеся, що навіть ті, яким байдуже майбутнє української Конституції, не вірять у благі наміри ініціаторів цих змін.

До речі, а звідки довіра візьметься, якщо на початку 2010 р. Президента обирали з одними повноваженнями, а у вересні цього року він майже як у казці "явився нам" зовсім з іншими – помноженими в рази.

У тому числі й через це, абсолютно справедливо опозиція відмовляється від участі в Конституційній асамблеї з тими, до кого немає і не може бути довіри.

Нотатка 3. "Гарант". Якимось з усім цим випало з уваги, що президент, виявляється, є гарантом Конституції. Саме тому нові сюрпризи навколо Конституції нам точно гарантовані.

Нагадаю, що Конституційна асамблея – це консультативно-дорадчий орган. З ним можна консультиватися і радитися, а можна і не робити цього. Я про результати напрацювання – тобто майбутній проект змін до Конституції.

Чи впевнені члени Конституційної асамблеї, що президент внесе до парламенту саме той проект, який вони напрацюють, а контрольована президентом більшість проголосує саме цей проект, не "відкоригувавши" його під час розгляду? Особисто я далекий від такої упевненості.

Гарантованості ні в чому немає, на те він і Гарант!

Ну і зрештою, щоб бути гарантом Конституції, зовсім не обов'язково видумувати до неї зміни, достатньо її дотримуватися самому і контролювати, щоб це робили інші.

У президента достатньо механізмів і повноважень, щоб у повній мірі виконувати нині діючу Конституцію, включаючи дотримання прав і свобод громадян. Але цього не спостерігається навіть на горизонті.

Безумовно, сьогодні складати реквієм по Конституції ще зарано. Історія доводить, що навіть дуже впевнені в собі ламали об неї зуби.

Хочеться єдиного, щоб День Конституції кожним сприймався як Державне свято, а не просто вихідний день. Для цього потрібно, найперше, припинити гратися з Конституцією, а почати грати відповідно до Конституції (*Українська правда* (<http://www.pravda.com.ua>). – 2012. – 2.07).

***

Народный депутат Украины (фракция Партии регионов), один из авторов принятого законопроекта «Об основах государственной языковой политики» С. Кивалов предлагает инициировать изменения в Конституцию Украины, которые бы предоставили русскому языку статус второго государственного. Как сообщает Интерфакс, об этом нардеп заявил в Одесском аэропорту, где его встречали преподаватели и студенты возглавляемой им юридической академии. С. Кивалов заявил, что намеревается вынести вопрос двуязычности на Конституционную ассамблею.

- Мы, во всяком случае, будем ставить вопрос, чтобы вторым государственным языком в государстве Украина был русский язык. И скрывать это не нужно. Мы, во всяком случае, пойдем по такому пути для того, чтобы при изменении Конституции мы учли мнение граждан нашего государства и, в первую очередь, юго-востока, – подчеркнул депутат (*НикВестн* (<http://www.nikvesti.com>). – 2012. – 9.07).

***

Партия регионов намерена использовать инструмент Конституционной Ассамблеи для придания русскому языку статуса государственного. Об этом заявил один из авторов закона о языках, регионал **В. Колесниченко**.

«Вчера начала работу Конституционная Ассамблея. Партия регионов использует этот инструмент для того, чтобы в Конституции Украины официально закрепить русский язык как государственный наравне с украинским», – сообщил В. Колесниченко (*Lb.Ua* (<http://lb.ua>). – 2012. – 21.06).

***

Даже если предложение о присвоении русскому языку статуса государственного будет рассмотрено Конституционной Ассамблеей, оно вряд ли будет принято. Такое мнение в эксклюзивном комментарии LB.ua выразил глава партии "Вперед, Украина" **В. Мусияка**.

"Конституционная ассамблея должна рассматривать все предложения, которые ей поступят. Но у меня мало веры в то, что предложение относительно русского языка пройдет. Там собрались профессионалы и, надеюсь, патриоты", – сказал он.

Кроме того, В. Мусияка рассмотрел вариант, если подобное положение о русском языке все же будет принято.

"Если предложение и пройдет, а для этого нужно, чтобы проголосовали две третьих состава ассамблеи, то оно все равно поступит на рассмотрение Верховной Рады, которая должна принять его минимум 226 голосами. А после этого, так как это изменения в первый раздел Конституции, должен

состояться референдум", – подчеркнул политик (*Lb.Ua* (<http://lb.ua>). – 2012. – 22.06).

***

Партия регионов не может оказывать давление на Конституционную Ассамблею относительно принятия решения по закону о языках. Об этом заявил депутат от ПР, юрист В. Бондык.

В частности, по его словам, заявление регионала В. Колесниченко о том, что ПР хочет использовать Конституционную Ассамблею для утверждения русского языка как второго государственного, он не слышал. Однако прокомментировал подобную возможность с юридической стороны.

"Конституционная Ассамблея – это совещательный орган, куда входят не только представители власти, но и ученые, общественные деятели, даже представители оппозиции. Я думаю, что это мнение (об использовании ПР Конституционной Ассамблеи как политического инструмента. – Ред.) преувеличено. Партия регионов как коллегиальный орган не может надавить на другой коллегиальный орган, которым является Конституционная Ассамблея – структура, созданная указом Президента", – отметил он (*Lb.Ua* (<http://lb.ua>). – 2012. – 22.06).

***

Лідер Соціалістичної партії України О. Мороз переконаний, що Конституційна Асамблея створена для того, аби підготувати проект змін до Основного закону, які потім будуть внесені на розгляд парламенту.

"Нової Конституції не буде. По-перше, нехай не мріє перший президент (Л.Кравчук – Ред.), який не доклав зусиль до прийняття чинної Конституції. По-друге, він подібні речі висловлював рік-півтора тому. А потім виявилось – і Указ Президента про це говорить, що Конституційна Асамблея – це спеціальний робочий орган для підготовки проекту змін до Конституції, для внесення в установленому порядку до парламенту. Це може бути так, тільки що назва вибрана гучна, я б сказав не розумна", – зазначив політик.

О. Мороз заявив: аби не допустити фальсифікацій зі змістом Конституції, він зробить усе з односторонніми, що входять до Конституційної Асамблеї, для збереження чинного Основного закону.

"А те, що сьогодні зроблено з системою суддівською, з безвладдям самоврядування і т.д., підкреслює необхідність внесення змін, які були підготовлені. Треба боротися за повернення норм, проголосованих у 2004 р., будувати європейську модель управління, відображаючи її у законах. Це потребує невеликих змін. Якщо ж затіватиметься щось інше, то є підозра, що там не буде йтися про права людини, їх гарантії, там буде йтися про повноваження влади – створення диктатури. Я категорично проти цього. І буду робити все, щоб цього не трапилось", – підсумував О. Мороз (*Офіційний сайт Соціалістичної партії України* (<http://www.spu.in.ua>). – 2012. – 6.07).

***

Общественное движение "Украинский выбор" собирается принять участие в работе Конституционной Ассамблеи, призванной внести изменения в Основной закон Украины.

Со стороны "УВ" уже предложен проект, который касается предложений в сфере законодательства, регулирующего организацию и проведение референдумов по народной инициативе.

"Мы считаем, что эти изменения в Конституцию сделают референдумы реальностью, они помогут вернуть власть народу Украины как на всеукраинском, как и на местном уровне, – такое заявление сделал **лидер общественной организации В. Медведчук**. – Эта концепция опубликована на нашем сайте vubor-ua.org.ua. Политик призывает ознакомиться с проектом и принять участие в публичном его обсуждении. По мнению создателей концепции, такие изменения в основной закон позволяют народу Украины вернуть себе рычаги управления властью.

В дальнейшем организация "Украинский выбор" планирует передать концепцию изменений председателю Конституционной ассамблеи Л. Кравчуку и добиться того, чтобы их предложения были учтены при подготовке нового проекта Основного закона (*Комсомольская правда в Украине* (<http://kp.ua>). – 2012. – 9.07).

***

Лидер общественного движения "Украинский выбор" В. Медведчук приступил к реализации идеи перехода Украины к федеративному устройству. Об этом В. Медведчук объявил в своем видеоблоге.

"Федерализация нашей страны – это единственное и безальтернативное лекарство против ее раскола, угроза и реальность которого существуют", – заявил он, предложив создать оргкомитет по наработке концепции законодательства о федеративном устройстве Украины.

Возглавляемая им организация 13 июля провела круглый стол, на котором обсуждался алгоритм изменения государственного устройства и сроки реализации проекта.

Сам В. Медведчук на анонсированное им мероприятие не пришел.

На конференции обсуждали реформу правоохранительной системы и бюджетные отношения в федеративной Украине так, словно этот вектор развития государства уже не ставится под сомнение.

"Поводом для возможного беспокойства региональных элит станет выбор места будущей столицы федерального округа", – сказал **финансист А. Булгаров**. В свою очередь **политолог М. Павлив** предложил проект административно-территориального деления федеративной Украины, предполагающий переход от 24 областей к 17 субъектам федерации. Напомним, что в России, которую в качестве примера приводили участники конференции, насчитывается 83 субъекта федерации, при этом ее площадь в 28 раз больше Украины.

Между тем, автор книги "Занимательная политология" Д. Губин предложил два варианта реализации федерализации: короткий (предусматривающий сохранение нынешней карты областей) и длинный (подразумевающий перекройку карты областей Украины). "Оба они могут осуществляться только после того, как будет принят новый закон о референдуме, предусматривающий прямое действие принимаемых на нем решений, внесены изменения в Конституцию и проведена административно-территориальная реформа», – заявил он.

В оппозиции к планам перехода к федеративному устройству Украины отнеслись скептически, отмечая, что для этого необходимо как минимум внесение изменений в Конституцию 300 голосами народных депутатов и положительный результат по этому вопросу на всеукраинском референдуме. "Это настолько старая идея, что мне абсолютно непонятна цель ее реанимации сегодня", – сказал заместитель главы комитета Верховной рады по вопросам государственного строительства и местного самоуправления нардеп от НУ-НС Ю. Ключковский. (*Главред (<http://glavred.info>)*. – 2012. – 16.07).

***

Кримську Конституцію хочуть привіяти до Основного закону. Пропозиції по проекту змін до Конституції Криму через кілька місяців будуть подані на розгляд Конституційної асамблеї при Президенті. Про це пише газета Комерсант-Україна.

За інформацією видання, перші пропозиції робоча група повинна подати главі Радміну Криму А. Могильову протягом поточного тижня.

Депутат Верховної Ради Криму "регіонал" Ю. Фікс повідомив, що група сконцентрується на трьох напрямках.

"Перше – йдеться про те, щоб Конституція АРК була нарівні з Конституцією України, щоб норми всіх законодавчих актів, які приймаються в країні, узгоджувалися із Конституцією Криму в частині повноважень автономії", – підкреслив депутат.

"Другий документ – це наше бачення розділу "Автономна республіка Крим" у проекті майбутньої Конституції України, а третій – пропозиції, як наповнити повноваження автономії реальним змістом", – додав він.

Серед іншого, за словами Фікса, робоча група планує ініціювати наділення Верховної ради Криму правом законодавчої ініціативи.

"Важливо, щоб Верховна рада АРК могла зареєструвати у Верховній раді проект закону від свого імені, але не по всьому спектру питань, а тільки в тій частині, що стосується реалізації повноважень автономії", – сказав депутат.

Представники опозиції заявляють, що ініціатива керівництва АРК за узгодженням прийнятих законів України з нормами Конституції автономії "буде означати конфедеративні зв'язки України із Кримом".

"Фактично це вихід Криму зі складу України, що нинішньою Конституцією не допускається!" – обурився заступник глави

парламентського комітету з питань держбудівництва й місцевого самоврядування Ю. Ключковський.

Він нагадав, що реалізація цієї ініціативи стосується зміни I розділу Конституції й вимагає проведення всеукраїнського референдуму.

"Її перспективи будуть залежати від складу наступного скликання Верховної Ради й позиції В. Януковича", – сказав Ю. Ключковський (*Українська правда* (<http://www.pravda.com.ua>). – 2012. – 18.07).

Експертна думка:

Конституція потребує внесення змін, а щодо потреби в написанні нової є сумніви. Про це сказав директор Київського центру політичних досліджень та конфліктології М. Погребинський.

"Думаю, що процес Конституційних змін може бути безкінечним. Конституція потребує внесення змін, а щодо того, що треба писати нову – у мене є сумніви. Вважаю, що в нас діюча Конституція непогана, за виключенням певних розділів. Дечого не вистачає. Якщо хтось хоче написати нову редакцію нової Конституції, будь ласка, нехай напише. Але треба сказати, на яких принципових, так би мовити, засадах будуть проводитися зміни, в якому напрямку? Я поки що не зрозумів", – цитує Gazeta.ua експерта.

За його словами, назва "Конституційна асамблея" для органу, що зібрався у середу, не зовсім адекватна.

"Асамблея – це орган, який делегується для участі у чомусь. Знаю, що позаписували туди різних людей: Адміністрація президента, Кравчук, хтось ще. Чому одні записані, інші не записані? Асамблея передбачає якийсь виборний процес, вибори людей, які за своїм визначенням, крім написання Конституції, не мали б жодного стосунку до виконання зобов'язань перед державою. Тобто вони не мають бути, наприклад, депутатами. Той, хто бере на себе такі зобов'язання, може брати участь у цій асамблеї. У нас нічого подібного", – додав він.

На думку М. Погребинського, написання нової Конституції може бути піаром.

"Просто поки що владі не вдаються масштабні піар-кампанії, вона їх програє. Як, скажімо, було з кампанією проти Тимошенко. Може, на цей раз буде більш вдало. У європейців були зауваження до нашої діючої Конституції, які вони давно намагаються запропонувати. Це зміни щодо статусу прокуратури, інших речей. Зміни – це те, що потрібно, але не головне. Головне – це як організована структура влади. Не знаю, чи спроможеться Конституційна асамблея запропонувати варіант посилення повноважень парламенту за рахунок президента. Щодо цього в мене є сумніви. Якщо наважиться, піде тим шляхом, я буду вітати. Частково це відповідає побажанням європейських інституцій. Таким чином влада покаже, що вона їх враховує", – сказав він (*Zaxid.Net* (<http://zaxid.net>). – 2012. – 20.06).

***

У граждан сформировался устойчивый образ Конституции, как объекта неэффективных экспериментов, каждый из которых приводит к ухудшению ситуации в государстве. Поэтому опасения, что очередная смена Конституции в условиях низкого уровня доверия к власти может сопровождаться общественно-политическими осложнениями или обусловить их, не лишены оснований.

Лишь 4,1% украинцев главной причиной сложной социально-экономической ситуации в Украине считают несовершенство действующей Конституции. Об этом в своей статье для ZN.UA пишет **научный консультант Центра Разумкова Н. Мельник**, комментируя решение Президента о создании Конституционной ассамблеи для внесения изменений в Основной закон.

Социолог отметил, что подавляющее большинство граждан усматривают главную проблему страны в ненадлежащей деятельности власти.

В частности, по данным соцопроса Центра Разумкова, 31,3% опрошенных самой главной причиной сложной социально-экономической и политической ситуации в Украине назвали высокий уровень коррупции.

18,2% видят корень всех проблем в превалировании у руководства государства личных интересов над общественными. 14,4% отмечают игнорирование представителями власти Конституции и законов Украины.

13,3% указывают на неэффективное управление государством ввиду некомпетентности его руководства. Несοвершенство действующей Конституции Украины считают главной причиной всех проблем 4,1% украинцев.

В то же время, 7,4% не считают социально-экономическую и политическую ситуацию в Украине сложной. 11,3% затруднились ответить на вопрос или выбрали другой вариант.

«Закономерно, что у граждан сформировался устойчивый образ Конституции как объекта неэффективных экспериментов, каждый из которых приводит к ухудшению ситуации в государстве. Поэтому опасения, что очередная смена Конституции в условиях низкого уровня доверия к власти может сопровождаться общественно-политическими осложнениями или обусловить их, не лишены оснований», – отметил Н. Мельник (*Зеркало недели* (<http://news.zn.ua>). – 2012. – 23.06).

***

Конституционная Ассамблея не станет тем органом, который будет брать на себя законодательные функции. Об этом в эфире "5 канала" сказал эксперт Национального института стратегических исследований **М. Розумный**.

"Я не вижу ни в Указе Президента, ни в каких-либо других намерениях подменять функции парламента в принятии Конституции. Конституционная

Ассамблея создается как конституционно-совещательный орган, экспертный орган", – подчеркнул он (*Главред (<http://www.glavred.info>). – 2012. – 27.06*).

***

Директор Центра политико-правовых реформ, член Конституционной Ассамблеи И. Колиушко заявил, что если Конституционная Ассамблея проанализирует причины, по которым не выполняется Основной закон, это станет существенным шагом вперед в вопросе конституционной реформы.

"Я бы призвал всех смотреть на то, что начнет делать Конституционная Ассамблея. Здесь есть два сценария: если Конституционная Ассамблея начнет анализ того, почему не выполняется Конституция и какие нормы не выполняются, кто в этом виноват, как это предотвратить – это значит, что мы приближаемся к тому, чтобы Конституция выполнялась", – отметил И. Колиушко.

Однако, по его словам, если Конституционная Ассамблея будет избегать такой дискуссии, углубляясь в фантазии политиков, это закончится ничем (*Главред (<http://www.glavred.info>). – 2012. – 27.06*).

***

По мнению политолога В. Карасева, недавно сформированная Конституционная ассамблея призвана "доконституировать" страну. Однако она может не справиться с задачей, если, в новую Конституцию внесут пакет новаций по поводу федерализации страны, или русского как второго государственного языка.

"Особенностью Конституционной Ассамблеи должна быть новаторность конституционных идей, а не конституционных решений. Решение по изменениям в Конституции должны приниматься Верховной Радой Украины с учетом результатов возможного референдума. Но тем не менее окончательный вердикт должна выносить ВР Украины, которая избирается людьми, а не назначается Президентом, или формируется каким-то другим неэлекторальным способом", – отметил политолог.

Что касается референдума, то, по словам В. Карасева, он вполне возможен в совещательной консультативной форме, которую может учесть новоизбранный парламент. "Наконец, этот парламент может избираться для того, чтобы внести изменения в новую Конституцию, это может стать одним из его мандатов в парламентскую каденцию", – сказал он.

Эксперт также отметил, что главная идея Конституционной ассамблеи заключается не в каких-то супер фундаментальных изменениях в Конституцию. "Скорее в том, чтобы создать такую конституционную инфраструктуру в стране, которая бы обеспечила независимое правосудие, гарантию прав, свобод человека и гражданина и правильно отстроила расходы противовесов ветвей власти, а главное нашла эффективную конституционную синергию между усилиями государства и общества. Если

синергия будет достигнута, то выигрывает не столько Конституция, сколько будущее страны", – подчеркнул он.

Политолог отметил, что для создания Конституционной Ассамблеи и тактических, и стратегических резонансов было достаточно. Главным мотивом новой конституционной истории и конституционного кейса, по его мнению, было понимание того, что страна не определена, недооформлена, т.е. недоконституирована. И вот эту задачу должна решить Конституционная Ассамблея", – сказал он.

Другое дело, что будет на выходе всей этой конституционной истории. По словам В. Карасева, Конституционная Ассамблея может не справиться с задачей, если в новую Конституцию внесут пакет новаций по поводу федерализации страны, или русского, как второго государственного языка (*Подробности (<http://podrobnosti.ua>). – 2012. – 28.06*).

***

«УРА-Информ.Донбасс» поинтересовалось у политологов и лидеров общественного мнения страны, соответствует ли Основной Закон, принятый аппаратом Л. Кравчука, сегодняшним нуждам общества? И если нет, то почему, и как это можно исправить?

В. Корнилов, политолог, директор украинского филиала Института стран СНГ:

Конституция Украины не только сейчас не отвечает требованиям общества, она не отвечала им и в год подписания. У нас кто-то породил миф, что якобы наша Конституция признана едва ли не лучшей в Европе. Я не знаю, кто вообще придумал эту сказку, но меня поражает, что эта легенда попала даже в некоторые школьные учебники. На деле же мы видели, сколько раз случался конституционно-парламентский кризис. И если Конституцию все эти годы пытаются переписать и изменить, как можно говорить, что она соответствует потребностям общества?

Она изначально была принята вопреки мнению подавляющего большинства населения Украины: чего стоит только десятая статья – о едином государственном языке. И это только один из пунктов. Масса статей Конституции с самого начала были невыполнимыми – например, право на работу. Как у нас выполняются эта статья? У нас она не выполняется, все это знают, но закрывают на это глаза. И сейчас можно много пунктов перечислить, которые изначально были невыполнимы, которые никем не выполнялись и не соблюдались. При этом мы продолжаем гордо бить себя в грудь и говорить, что у нас самая лучшая Конституция.

О. Леонов, доцент кафедры менеджмента и хозяйственного права ДонНТУ:

На мой взгляд, Конституция Украины соответствует сегодняшним нуждам общества. Это Основной Закон, самые общие рамки, самые общие правила игры. Другое дело, что за эти 20 лет можно было внести в нее

гораздо более существенные изменения, а у нас поменялось единственное – сроки выборов и полномочия местных органов самоуправления. И все же в том виде, в котором Конституция есть сейчас, я думаю, она вполне устраивает общество. Иначе бы ее давно поменяли.

В. Фесенко, глава Центра прикладных политических исследований «Пента»:

Конституцию нельзя примерять к возрасту страны. Это не та одежда, которую меняют по моде каждые пять-десять лет. В международной практике есть разные подходы. Есть американский пример, когда в Конституции меняют лишь отдельные статьи путем поправок. В Европе нет такого жесткого отношения, и там могут менять конституции стран в зависимости от политического строя или от каких-то общественных обстоятельств. Лично я – противник периодических кардинальных изменений. Дело не в том, что Конституция отстала от времени, а в том, что, как показывает практика, целый ряд позиций и норм в ней требуют совершенствования.

Где необходимы конституционные изменения? Во-первых, изменения связанные с судебной системой – нам необходимы институт присяжных, институт мировых судей, механизм действия системы. Также необходима коррекция функций прокуратуры.

Во-вторых, неизбежно возникнут вопросы об изменении норм в связи с введением реформы местного самоуправления и особенно территориальной реформы.

С другой стороны, есть реликты прошлого. Например, норма, которая запрещает уменьшать социальные гарантии. И мы столкнулись с парадоксальной ситуацией – нельзя сокращать социальные гарантии чиновникам, которые получают огромные льготы. Они ссылаются в этом вопросе на Конституцию, а это мешает уже проведению современных социальных реформ и реформированию социальной сферы. Поэтому, на мой взгляд, к изменению Конституции надо подходить взвешено. Но все же когда ее часто меняют – уважения к ней меньше.

О. Мясников, кандидат философских наук, доцент кафедры истории и философии Макеевского инженерно-строительного института:

Дело в том, что Конституция устанавливает так называемый конституционный строй страны и нужно смотреть, прежде всего, на это соответствие. Что касается общественной и политической жизни, она, конечно, богаче, разнообразнее и извилистее, чем любой закон. А Конституция Украины уже в год ее подписания не удовлетворяла полностью потребностям политической системы. Если говорить о нынешнем времени, то, естественно, за прошедшие 16 лет сама политическая система изменилась. А также появились новая избирательная система, изменилась конфигурация политических сил, само общество. Поэтому естественно, что Конституция в каких-то своих моментах устарела.

Если же говорить о первоочередных изменениях, в которых она нуждается сегодня – то это зависит от того кто на нее смотрит. Например, довольно устойчивым является мнение относительно того, что нынешняя попытка изменить Конституцию с помощью конституционной ассамблеи прежде всего отвечает интересам тех политических сил, которые сейчас доминируют в стране. А вот с точки зрения общества – если там написано что Украина является демократически-социальным государством, то мы можем усомниться, насколько оно демократично или социально. Олигархам же очень не нравятся те социальные гарантии, которые записаны в Конституции, и они хотели бы их отменить. Также сюда можно добавить и вопрос о языке.

М. Олійник, глава Донецкой областной организации Конгресса украинских националистов:

Я думаю, Конституция соответствует сегодняшним требованиям общества. Абсолютно. Я не вижу противоречий. Тут вопрос другой – насколько Конституция выполняется в нашей стране? А у нас не выполняется практически все, что связано с образованием и медициной. Не выполняется та же статья 10, в которой идет речь о государственном языке. То есть Основной Закон отвечает всем требованиям, но просто игнорируется (*УРА-Информ.Донбасс (<http://ura.dn.ua>). – 2012. – 28.06*).

***

Действующая Конституция себя еще не исчерпала, хотя проблемы с реализацией определенных ее положений существуют. Об этом на пресс-конференции в Киеве сказал политический и общественный деятель, доктор юридических наук **В. Костицкий**.

"Создавая Конституцию, мы действительно думали о том, чтобы создать такую систему власти, которая будет служить народу, – подчеркнул он. – Но государство отвечает ли перед человеком за свою деятельность?"

Когда ставится вопрос о новой Конституции, нужно определиться в ее потребности, убежден эксперт, говоря о создании Конституционной ассамблеи, которая имеет цель разработать изменения в Основной закон.

"Такой необходимости, в первую очередь, может быть выяснение недостатков и слабостей действующей Конституции. Я не вижу таких проблем. Конституционный процесс непрерывный, жизнь ставит новые требования. Но вопрос в том, надо ли ломать Конституцию, может надо создавать условия для того, искать эффективные пути реализации действующей Конституции", – подчеркнул он.

Основной стабильности государства является конституционная стабильность, подчеркнул В. Костицкий.

"Очень часто мы слышим, что Конституция была неудачной, поскольку ее принимали ночью и спешили. Но до этого длился многолетний процесс подготовки. Были достигнуты договоренности не только политические, было достигнуто консенсус и между политико-правовыми школами, которые

сошлись на этой модели Конституции, предложенная. В основу Конституции были положены права и интересы человека", – подчеркнул он.

Эксперт отметил: "На сегодня день для меня остается однозначным: действующая Конституция себя не исчерпала. Работать над тем, чтобы в будущем создать нечто лучшее – конечно, можно. Но я не уверен, что это должно произойти завтра".

По его мнению, проблема с реализацией Конституции существует и больше всего это касается 8 статьи, которая определяет принцип верховенства права и которая определяет, что нормы Конституции являются нормами прямого действия.

"Самой серьезной проблемой на сегодняшний день остается в Украине то, что ряд законодательных актов, нормативно-правовых актов, инструкций и других документов не ложатся в основу Конституции и права, и есть аномальными, аморальными, неправовыми", – подытожил В. Костицкий (*Gazeta.ua* (<http://gazeta.ua>). – 2012. – 28.06).

***

С. Даниленко, доктор політичних наук, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка:

- Сьогодні питання конституційної реформи знову стають надзвичайно актуальними. Якщо йти за логікою та закликами голови Конституційної асамблеї першого Президента України Л. Кравчука, це справа не лише 95 членів цього зібрання чи ще низки високопоставлених чиновників, а всіх громадян України.

Усім зрозуміло, що значна концентрація повноважень в Києві призводить до того, що регіони практично не можуть розвиватися так, як це необхідно людям.

Від надмірної концентрації повноважень в руках президента України, а також від політичного дисбалансу між Києвом та регіонами страждають пересічні українці, страждає держава.

До речі, ця проблема зацікавила не лише нас самих. Нею зацікавилася Європа.

Дипломатичні джерела дають зрозуміти, а голова КА Л. Кравчук це власне і підтвердив під час прес-конференції у офісі громадянського руху "Чесно", що сьогодні триває активний діалог між адміністрацією президента України та Радою Європи, суть якого – залучити експертні можливості цієї міжнародної інституції для проведення в Україні конституційної реформи задля спільного блага.

Це шанс діючої влади та батьків-засновників КА відновити довіру до нового дорадчого органу та забезпечити його легітимність. Оскільки ще один шанс вирішити це питання – залучити до нормальної роботи КА опозиціонерів – наразі виглядає нездійсненним.

Нормальної – мається на увазі такої, яка б відповідала інтересам людей, а також йшла б у руслі загальноєвропейської практики.

Сподіваюся, що результатом переговорів між М. Ставнічук, яка є секретарем Конституційної асамблеї, та Радою Європи стане залучення європейських експертів до підготовки нового тексту Конституції.

Переконаний, що Венеціанська комісія як частина Ради Європи відіграватиме тут суттєву роль.

Можливо, десь восени цього року варто було б провести відкриті слухання по лінії Рада Європи (Венеціанська комісія) та Конституційна асамблея, на яких експерти та громадяни України могли б почути основні положення чи хоча б напями конституційної реформи.

Якщо цього не станеться, то Конституційна Асамблея може остаточно втратити довіру (своїх і чужих) та стати ще одним предметом звинувачення влади у кулуарності та закритості, що є й без того характерною рисою цього режиму.

Саме днями у Страсбурзі відбулися вибори заступника Генерального секретаря Ради Європи. Це сталося в рамках червневої сесії Парламентської Асамблеї Ради Європи.

На цю посаду обрано Габрієллу Батаїні-Драгоні. Вона добре обізнана з українською тематикою. Тому можна було б запропонувати їй взяти під особистий контроль українську конституційну реформу.

Адже новий Основний закон держави – річ надто відповідальна, і ми повинні найкращим чином залучити європейський, тобто міжнародний досвід у цьому питанні (*Українська правда (www.pravda.com.ua)*. – 2012. – 2.07).

***

Член Конституционной Ассамблеи, судья Конституционного Суда Украины в отставке П. Мартыненко считает, что было бы идеально, если бы Президента выбирали в парламенте.

"Относительно разговоров о том, что Ассамблея создана лишь для того, чтобы президента избирали в парламенте, то я лично считаю, что это было бы идеально. Не думаю, что В. Янукович этого хочет, но это было бы идеально для Украины", – сказал эксперт.

По его словам, это означало бы переход Украины к парламентской системе правления.

"В большинстве Европы, во всех странах практически, это доминирующая форма правления. Пусть люди выбирают партии, парламент, партии большинства в парламенте формируют правительство. А президент избирается парламентом и имеет исключительно представительские функции, символические, такие как президент Италии или президент Германии...", – сказал П. Мартыненко. Он считает, что Украина до этого не дойдет.

"Это очень революционные идеи. Украина любит больше авторитаризм. Это пахнет совсем другим. Здесь Украина вряд ли пойдет таким путем", – сказал эксперт.

Но наиболее серьезный вопрос, по его словам, – это двухпалатный парламент.

"В Украине должна быть двухпалатная структура парламента. Это было подтверждено и всеукраинским референдумом 2000 года. Народ проголосовал за это. Что решают две палаты? Они решают вопросы территориальной децентрализации власти. Регионы, которые есть у нас в Украине, должны получить доступ к осуществлению государственной власти, на равных, через одну из палат. Это только усилит стабильность Украины, как государства", – уверен П. Мартыненко.

Он отметил, что то же касается неприкосновенности народных депутатов. "Референдум в 2000 году тоже решил, что ее не должно быть, и это факт. Эти иммунитеты взялись еще из статьи 52 Конституции СССР 36-го года", – сказал эксперт (*President.Org.Ua* (<http://president.org.ua>). – 2012. – 2.07).

***

М. Мельник науковий консультант Центру Разумкова, член Конституційної Асамблеї, С. Різник:

- Україна має складну конституційну історію. Вона останньою з усіх пострадянських держав прийняла Конституцію. Саме в нашій державі відбулися чи не єдині у світовій практиці факти вступу в силу «несправжньої» Конституції у 2006 р. (як встановив Конституційний суд, тоді її новели набули чинності безпідставно), її п'ятилітньої дії і повернення до попередньої редакції. Самі ж зміни до Конституції у грудні 2004 р. вносилися в умовах гострої суспільно-політичної кризи, що виникла під час президентських виборів. Тоді так звана політреформа не була сприйнята суспільством як задеклароване вдосконалення політичного механізму управління державою, а розцінювалась як розподіл владного впливу між основними політичними групами за домовленістю. За даними проведеного в березні 2004 р. соціологічного опитування, відносна більшість (36,2%) громадян України дотримувалася думки, що конституційна реформа здійснюється переважно для того, щоб у разі перемоги на президентських виборах опозиційного кандидата обмежити його можливості впливати на соціально-політичну ситуацію в Україні. За результатами вересневого 2005 р. опитування, лише 14,5% опитаних вважали, що впровадження цієї конституційної реформи матиме наслідком покращення ситуації в країні. Час показав, що громадська думка у своїй основі була правильною.

Загалом, суспільство негативно сприйняло і скасування вказаних змін до Конституції, яке у досить сумнівний, з правової точки зору, спосіб було зроблене Конституційним Судом України у 2010 р.

У зв'язку з цим у суспільній свідомості глибоко вкоренилися негативні асоціації, пов'язані з вітчизняним конституційним процесом. Водночас і досі не припиняються спроби змінити Конституцію – про це заявляють різні політичні партії, цього прагне кожен президент України.

Отже, закономірно, що у громадян сформувався сталий образ Конституції як об'єкта неефективних експериментів, кожен з яких призводить до погіршення ситуації в державі. Тому побоювання, що чергова зміна Конституції в умовах низького рівня довіри до влади може супроводжуватися суспільно-політичними ускладненнями чи зумовити їх, не є безпідставними.

Світова практика свідчить про підвищену стабільність основних законів держав. Однак за сучасних умов стрімких змін у суспільному житті буде помилкою перебільшувати цінність «недоторканності» конституції. Стосовно порядку внесення змін, майже всі конституції світу (за винятком так званих «неписаних» конституцій Великої Британії і Нової Зеландії) вважаються жорсткими, оскільки порядок їх зміни є значно складнішим (жорсткішим), порівняно з порядком зміни звичайних законів. Проте це не означає, що ускладнена процедура внесення змін до конституцій має бути перешкодою для конституційної модернізації. Вона є, з одного боку, гарантією найважливіших для суспільства правових засад, а з другого – передумовою для більш виваженого та одностайного підходу до конституційного реформування.

Так, класичним прикладом підтвердження позиції про небажаність внесення змін до конституції є конституція США, прийнята ще в 1787 р. При цьому применшується значення факту наявності 27 поправок до тексту конституції, який складається лише із семи статей і регулює досить обмежене коло питань. Інші приклади говорять самі за себе: сьома за рахунком конституція Бразилії, прийнята у 1988 р., вже зазнала 64 зміни; конституція Венесуели, що набула чинності 30 грудня 1999 р., стала 26-ю конституцією країни; конституція Грузії 1995 р. змінювалася вже 19 разів. До конституції ФРН, що набула чинності 24 травня 1949 р., було внесено більш ніж 50 змін. Серед них зміни, що стосувалися вступу до НАТО (1956 р.), стану оборони (1968 р.), наслідків об'єднання Німеччини (1994 р.). Конституція Франції від 1958 р. діє зі змінами та доповненнями від 1962, 1992, 1993, 1996, 2000, 2008 років. До неї, в період з 1791-го до 1946 р., у Франції було прийнято 13 конституцій. Конституція Мексики, що набула чинності 1 травня 1917 р., є єдиною у своєму роді, оскільки відповідно до її ж положень вона є «вічною» конституцією, прийнятою «на всі часи» та не може бути скасована «навіть у результаті революцій». При цьому за час існування цієї конституції до неї було внесено... понад 400 змін і доповнень.

Отже, внесення змін до конституції є звичайною світовою практикою, яка дозволяє ефективно враховувати зміни в суспільному житті, зовнішні і внутрішні фактори, що впливають на якість організації держави й суспільства, безпеки та добробуту громадян. Питання лише в тому, наскільки вказані зміни є об'єктивно зумовленими, юридично обґрунтованими та суспільно орієнтованими. Іншими словами – чи справді вони потрібні та чи підуть вони на користь національному благу й кожній людині?

Запозичення найкращих досягнень світової правової думки без урахування наших історичних та геополітичних особливостей, внутрішніх і зовнішніх загроз, та, що найгірше, за відсутності системного та наполегливого їх втілення в життя – стало суттєвою перешкодою для подальшого суспільного розвитку України. Перехід від радянської квазіконституції 1978 р. до «конституції найкращого європейського зразка» без створення ситуації її безумовного панування в усіх сферах життя призвів до формування негативного ставлення до неї з боку державних діячів і звичайних громадян, до вибіркового та некоректного її застосування. А звідси – і до перманентних спроб її реформування. Наслідком і водночас причиною викладеного вище є не завершена остаточно, а лише поверхово окреслена національна конституційно-правова ідеологія, не підкріплена ефективним механізмом її реалізації (*Дзеркало тижня* (<http://dt.ua>). – 2012. – 22.06).

***

В положении о Конституционной Ассамблее записаны вещи, которые вызывают огромные вопросы. Такое мнение в новом номере журнала "Країна" высказал **бывший первый заместитель секретаря СНБО, политический эксперт С. Гавриш.**

"Например, подготовка законопроектов о внесении изменений в Конституцию и их предварительное одобрение. Но она не имеет функций учредительного органа. Так, в государстве устанавливаются правила, которые выходят за пределы европейских традиций. Консультативный орган при президенте не может ничего одобрять. Так же, как и президент. Он может только подать законопроект в Верховную Раду. Изменения в Конституцию можно вносить только так же, как она была принята, – с участием парламентской конституционной комиссии", – отметил он.

"Власть не определилась: мы получим новый Основной закон или только изменения к нему. Председатель Ассамблеи Л. Кравчук сказал, что изменения будут принимать в два этапа. О каких этапах идет речь? Какой будет модель государственного устройства? Или это будет президентская республика, и глава государства намерен в будущем возглавить правительство? Или президентско-парламентская республика, как во Франции, когда полномочия президента делают его главой государства и лидером нации? Или будем иметь мягкую президентско-парламентскую модель, которая была запущена в 2005 г. в результате политреформы? Или придем к парламентско-президентской модели, когда президента будет избирать парламент. И делается ли это для 2015 г. – следующих выборов главы государства?", – подчеркнул С. Гавриш.

В то же время бывший первый заместитель секретаря СНБО отметил, что в любом случае для принятия изменений в Конституцию нужно более 300 голосов в Верховной Раде.

"Сегодня это невозможно. Поэтому мне кажется, что Конституционная Ассамблея – это лишь способ переждать бурю. Власть хочет показать Западу готовность искать выход из низкой легитимности конституционного управления страной", – подчеркнул он (*Gazeta.ua* (<http://gazeta.ua>). – 2012. – 9.07).

***

В. Цыбулько, политолог:

- Именно консолидированная власть все-таки дала возможность подготовиться к Евро-2012. Мне кажется, что именно такой сознательный подход к формированию новой политической модели государства дает полномочия именно тому, кто инициирует такие изменения.

С другой стороны, это даст возможность отфильтровать все идеи снизу, сделать их понятными и превратить процесс изменений в Конституцию в «процесс снизу». Это шанс для политиков всех уровней, для гражданского общества взяться за конституционный процесс и сделать более-менее

удобный документ на ближайшую перспективу (*Аргументы и факты в Украине* (<http://www.aif.ua>). – 2012. – 10.07).

***

К. Бондаренко, глава правления Института украинской политики:

- Я думаю, что уже сам факт собрания Конституционной Ассамблеи является показательным. Он демонстрирует, что, действительно, нам необходимо провести серьезную работу по подготовке изменений в Конституцию. Необходимо решить следующие вопросы: каким образом будут готовиться изменения? Какой должна быть новая Конституция? Что должно быть заложено в этом документе?

Особенно важно подчеркнуть, что президент очень хотел бы и призывает принять участие в обсуждении и написании Конституции и работе Ассамблеи представителей оппозиции (*Аргументы и факты в Украине* (<http://www.aif.ua>). – 2012. – 10.07).

***

Президент Национальной академии правовых наук Украины, член Конституционной Ассамблеи В. Тащий:

- По моему мнению, каждому человеку в Украине нужно предоставить возможность принять участие в разработке предложений по изменению Конституции. Тем более, что это позволяет нынешний уровень технологий.

Сегодня можно услышать разные, порой – диаметрально противоположные – отзывы о нашей Конституции, принятой в 1996 г. Солидная часть специалистов уверена, что наша Конституция была и остается одним из лучших конституционных актов, известных за последнее время. Другие призывают к изменению Конституции, ограничению некоторых предусмотренных в ней прав и гарантий, поскольку они все равно остаются декларативными, так как экономика страны не позволяет их реализовать.

Наша Конституция сформулирована так, что изменения в нее вносить очень сложно. Для некоторых поправок нужно набрать в Верховной Раде не просто конституционное большинство – 300 голосов нардепов, а 3/4 или даже 4/5 ее состава. Более того, Конституция предусматривает, что изменения в разделах о правах, свободе и гарантиях гражданина могут эти права только расширять. А забрать нельзя...

Мир настолько быстро меняется, что даже такой закон как Конституция стал отставать, возможно, даже давать определенные сбои. Но при этом нужно так сформулировать раздел о порядке внесения изменений в Конституцию, чтобы не возникало искушения ее изменять под настроения, под ту или иную расстановку политических сил, под кого-то или под определенный политический момент...

Еще одной неотложной задачей является построение судебной власти. Изменить его можно только путем внесения поправок в Конституцию. Сегодня к работе судов и судей выдвигается много вполне справедливых претензий. С другой стороны, общеизвестно, что суды перегружены. И это не может не отражаться на сроках рассмотрения дел и качестве судебных решений. Выход из такого положения может быть в расширении судейской

системы созданием института мировых судей как судей низшего уровня. По оценкам, они могли бы взять на себя 30–40 % дел. При этом была бы введена ускоренная система обращений в такой суд, ускоренная система рассмотрения дел, принятия решений. Более качественной в этом варианте, как отмечает Василий Таций, могла бы стать и процедура формирования судейского корпуса. Ведь человек, поработавший мировым судьей, при условии самоподготовки сможет стать квалифицированным судьей более высокого ранга.

В рамках конституционных изменений нужно рассматривать и вопрос об ограничении депутатской неприкосновенности. Как пример вспомним о «незаслуженно забытых итогах всеукраинского референдума 2000 г.», на который были вынесены четыре изменения в Конституцию Украины. В нем приняли участие более 28,7 миллиона человек – 81,15% наших сограждан, имеющих право голоса. Абсолютное большинство из них – от 81,68 до 89,91% – положительно ответили на все четыре вопроса референдума. Первый – о предоставлении президенту права распускать Верховную Раду, если она в течение месяца не сформировала парламентское большинство или в течение трех месяцев не утвердила представленный правительством бюджет. Второй – о сокращении общего числа депутатов Верховной Рады с 450 до 300 человек. Третий – о необходимости формирования двухпалатного парламента. Четвертый – об отмене депутатской неприкосновенности. После этого референдума президент создал комиссию по подготовке изменений в Конституцию Украины. Но Верховная Рада из четырех решений референдума одобрила только то, где Президент получил право распускать парламент.

Главной ценностью Конституции есть заложенные в ней основы строительства правового государства. Пока еще мы не готовы жить в условиях правового государства. Пока нам не удастся создать общество людей, которые с детства воспитаны в условиях, когда нужно жить по законам, условиям, правилам государства, будет трудно что-то принципиально изменить к лучшему (*Время* (<http://timeua.info>). – 2012. – 13.07).

***

Киев опасается роста сепаратистских настроений в Крыму, это комментируют осторожно, поскольку опасаются проявлений крымского сепаратизма. Команде В. Януковича вскоре может добавиться головной боли: в Украине снова заговорили о ее федерализации. Если идея выйдет за рамки политических дискуссий, другие регионы тоже потребуют нового статуса и широких полномочий. Что прямо противоречит жесткой линии команды В. Януковича на централизацию власти.

Эксперты в Киеве отмечают, что попытки самостоятельно устанавливать правила игры на полуострове предпринимаются крымской властью с момента провозглашения украинской независимости. Время от времени появляются соответствующие законопроекты, которые, впрочем, не доходят до стадии окончательного утверждения Верховной Радой Украины. Центральная власть обычно ссылается на то, что расширение полномочий автономии не предусмотрено Конституцией страны.

На сей раз, если судить по словам премьер-министра Крыма А. Могилева, Симферополь собирается действовать иначе: создать рабочую группу, которая подготовит свои предложения к конституционной реформе.

Он не уточнил, каким видится новый формат отношений Симферополю, но пояснил суть: "Крым обладает мощным потенциалом – просто недопустимо оставаться дотационным регионом. Но для реализации потенциала нам необходимы не декларативные, а реальные полномочия".

Своеобразным ответом крымскому премьеру стало заявление главы украинского правительства Н. Азарова, подчеркнувшего, что центральная власть выделяет средства для развития автономии и намерена расширять эти программы. То есть денег дать готовы, а о полномочиях лучше не просить. **Руководитель Международного института демократий С. Таран отметил**, что Могилев, как и Азаров, члены единой команды Януковича, а поэтому вряд ли речь идет о настоящем противостоянии. Глава Центра военно-политических исследований Дмитрий Тымчук добавил, что прошедшую половину президентского срока В. Янукович последовательно проводил курс на централизацию власти и финансовых потоков в стране. "Эта система власти действует, как соковыжималка: все, что можно, выжимается из регионов и направляется в Киев, а там решают, кому какие дотации и бюджетные трансферты выделить", – сказал эксперт, отметив, что ничего не свидетельствует о намерении партии власти поменять нынешнюю систему.

Но такие идеи возникают в обществе, отмечают эксперты. Они ссылаются на официальные данные за прошлый год, свидетельствующие, что Донецкая и Луганская области получили львиную долю дотаций из центрального бюджета. Хотя жители Донбасса, не увидевшие этих денег, продолжают верить, что они кормят Западную Украину. В каждом украинском регионе растет недовольство местных бизнесменов, властей и рядовых жителей – всем кажется, что у них забирают последнюю нитку в пользу других регионов, отмечают эксперты. В такой ситуации достаточно искры, чтобы украинцы потребовали большей региональной независимости – в форме федерализации.

Сейчас такую идею забросил в экспертную среду лидер общественного движения "Украинский выбор" В. Медведчук. На днях в Киеве состоялся первый круглый стол, участники которого обсудили вопросы, связанные с переходом от унитарной модели к федеративному устройству государства. Сам В. Медведчук участия в дискуссии не принял.

Эксперты в Киеве, анализируя события, приходят к выводу, что именно российская сторона стала настоящим автором идеи федерализации. "России не нужна сильная Украина, а нужен слабый сосед-сателлит. Для этого и забрасываются идеи вроде федерализации", – сказал "НГ" **политолог Д. Тымчук**. Сергей Таран согласен, что Россия дирижирует действиями В. Медведчука в Украине: "Они сейчас пытаются ослабить позиции команды В. Януковича, чтобы влиять на украинскую политику. Но Россия и ранее предлагала нам варианты парламентской республики, федеративного устройства – как лучший рецепт стабильности. На деле же это путь к дестабилизации". Эксперт пояснил, что только на бумаге идея федерализации Украины может выглядеть привлекательно: "В реальности у нас очень сложно, если не невозможно определить границы того или иного субъекта – нет четких маркеров, критериев. Этнические группы, языки общения, вероисповедание, политические убеждения – все эти традиционные показатели у нас не являются уникальным признаком той или иной территории. Скажем, русскоязычный житель Киева голосует на выборах как представитель Галиции; а украиноязычный херсонский крестьянин делает политический выбор как житель Донбасса. Посмотрите, Рада затронула тему языка, которая находится аж на 31-м месте по приоритетности проблем для рядовых граждан Украины, а какие круги пошли по политической воде, каким угрожающим эхом это отозвалось в обществе! Затронь тему федерализации – неизвестно, чем обернется".

Руководитель Института украинской политики К. Бондаренко не разделяет пессимистических взглядов. Он отметил, что федерализация – вопрос, который не может решиться в узком политическом кругу, поскольку требует коренного пересмотра Конституции. А значит – всестороннего обсуждения на уровне экспертов и общества, одобрения Конституционным судом, поддержки конституционным большинством в 300 голосов в Верховной Раде. "В лучшем случае эти планы приблизятся к реальности через пару лет. Но я лично не вижу никакой угрозы в том, чтобы отказаться от унитарного

устройства: очевидно же, что Украина неоднородна, регионы сильно отличаются друг от друга, чтобы можно было всех чесать под одну гребенку. Кроме того, федерализация автоматически решила бы давнюю проблему – чрезмерные амбиции отдельных регионов, претендующих на центральную роль".

В. Медведчук считает, что проблема противостояния регионов в Украине, конкуренции за место в центре системы власти сама собой не разрешится. "Федерализация страны – единственное и безальтернативное лекарство против ее раскола, угроза и реальность которого существуют", – заявил он. Представители украинской оппозиции обвинили Медведчука в реализации "кремлевского сценария по расколу Украины".

А представитель партии власти неофициально сказал НГ, что команда Януковича сделает все, чтобы не допустить такого развития событий: "Крым – не главная проблема. Мы за два года вычистили оттуда всю гниль, автономная республика перестала быть удельным княжеством бандитов и гуляй-полем для сепаратистов, а превратилась в нормальный, развивающийся и перспективнейший регион Украины. Мы там контролируем ситуацию – никакого сепаратизма не будет".

Он считает, что гораздо опаснее рассматривать вопрос федерализации с точки зрения отношений Центра с Западной Украиной: "Скажи им – берите полномочий сколько хотите, они в лучшем случае попытаются возродить Западно-Украинскую республику в границах трех областей – Львовской, Ивано-Франковской и Тернопольской. А в худшем начнут борьбу – в пределах восьми нынешних западных областей – за создание на их территории трех-четырех независимых республик – скажем, Галиция, Буковина, Подкарпатская Русь. Этого мы не можем допустить" (*Новості bigmir.net* (<http://news.bigmir.net>). – 2012. – 16.07).

Громадська думка (інформація блогосфери, соцмереж та інтернет-форумів):

http://vk.com/wall-22959225_255

НУ ЮАУ ім. Ярослава Мудрого (28.06.2012)

Відбулася прес-конференція ректора Університету В. Я. Тація стосовно питань конституційного реформування.

На прес-конференції, яка відбулася у приміщенні Харківської обласної державної адміністрації, В. Я. Тацій зазначив, що, коли 16 років тому був ухвалений головний Закон держави, це було процесом не одного року.

«Було підготовлено декілька варіантів проекту Конституції нашої країни, а конституційна комісія з кожного проекту відібрала найкращі пропозиції, і цей проект був переданий на розгляд у Верховну Раду. І я хочу підкреслити: як у 1996 році, так і сьогодні Конституція нашої держави є зразком найкращого конституційного акта, який тільки був відомий у світі за останні часі. Конституція визначила напрямок розвитку України як незалежної, самостійної, демократичної держави. Сьогодні вже фактично ухвалені всі базові конституційні закони, є система нормативно-правового забезпечення, створені фактично всі інституції. Це стосується органів правової охорони, системи судових органів і роботи Уповноваженого зі справ людини. Саме ця структура є базою для того, щоб будувати і розвивати

Україну як правову державу. Будівництво правової держави ми ставимо сьогодні як найбільш актуальне і над ним треба працювати всім разом», – зазначив Василь Якович.

Також він підкреслив, що цілий ряд положень Конституції охороняється самою Конституцією. «Це стосується основних засад конституційного ладу, прав, свобод людини і громадянина. Згідно з Конституцією, якщо вносити зміни в ці розділи, ми не маємо права зменшувати чи обмежувати права та свободи людини і громадянина. Збільшити, розширити права громадян – можливо. Зменшити, відібрати те, що вже надано головним законом держави, – ні», – сказав доктор юридичних наук.

Він також зазначив, що Конституція дала можливість нашій країні плідно розвиватись та розбудовувати правову систему: «Цей нормативний акт відбивав, з одного боку, особливості України як незалежної держави, з іншого – він був орієнтований на передовий світовий досвід і перш за все – на європейський. Деякі питання переживуть ще не одне тисячоліття і будуть ефективно працювати. Це стосується, у першу чергу, місця громадян у державі, захисту їх честі, свободи, незалежності, захисту особистих та майнових прав громадян».

В. Я. Тацій висловив думку про те, що на часі перейти на більш високий рівень організації роботи по вдосконаленню нашого головного закону, саме тому створено Конституційну асамблею, основним завданням якої є підготовка системних змін до чинного законодавчого акта.

На його думку, мова не йде про те, щоб підготувати нову Конституцію, ставилося завдання підготувати системні зміни до Конституції України.

«У виступі Президента прозвучала думка, що основне завдання Асамблеї полягає в тому, щоб вивчити громадську думку і визначити погляд більшості людей на те, якою б вони хотіли бачити Конституцію після зміни. Якщо ми знайдемо ці правові формули, створимо ті системні зміни, які зрозумілі людям, які вони сприймають, підтримують і готові за них боротися, напевно, це буде великий успіх», – зазначив він.

Також В. Я. Тацій нагадав, що Конституційна асамблея – це дорадчий орган при Президентові України, пропозиції членів Асамблеї будуть передані на розгляд Президента, а яке буде прийнято рішення – це його особиста воля.

В. Я. Тацій зазначив, що зараз багато що змінилось у нашій державі, як у політичній, так і економічній системі. І навіть такий закон як Конституція, почав у чомусь відставати. Життя підказує, що Основний Закон потребує коректив і приведення його у відповідність до вимог часу за якими живе наша країна.

Нова Конституція України. Версія Януковича

<http://forum.liga.net/Messages.asp?sort=lasta&did=232712> (23.06.2012)

Напевне стало традицією кожного Президента України підлаштовувати під себе Конституцію України змінюючи ОСНОВОПОЛОЖНІ ЇЇ ЗАСАДИ.

Кучма хоч і підписав прийняту у 1996 році Конституцію України, і той не втримався і провів нікчемний всеукраїнський референдум у 2000 році.

Спроби Ющенко не принесли успіху.

На черзі Янукович зі своєю ручною асамблеєю незважаючи на те, що "Українці хотять поменяють не Конституцію, а власть".

Хелен > All-new (23.06.2012)

<http://forum.liga.net/Messages.asp?sort=lasta&did=232712>

Українці упевнені, що конституційна реформа потрібна тільки Януковичу

Згідно з опитуванням, проведеним Центром Разумкова, 22,7% опитаних упевнені, що конституційна реформа направлена на посилення особистої влади президента і встановлення ним системи державної влади «під себе».

Ще 18,3% вважають, що реформа приведе до закріплення позицій і посилення повноважень діючої влади.

17,2% упевнені, що створення Конституційної асамблеї призначено відволікти громадську увагу від нагальних соціальних, економічних і політичних проблем.

u m k a > All-new (24.06.2012)

<http://forum.liga.net/Messages.asp?sort=lasta&did=232712>

Конституція УРСР теж містила в собі чудові, абсолютно демократичні норми та що ховалося за цим гарним фасадом. Може я скажу крамольні речі, але Конституція, це декларативний документ, жодного захисту прав громадян вона не забезпечує. Вона окреслює форму і нічого більше. Всі зміни до Конституції, які були в Україні мали на меті лише перерозподіл владних повноважень між різними державними органами, а якщо відверто - між різними групами впливу, кланами, родинами, називайте як завгодно. Тож ці ініціативи нічого спільного з Державотворенням не мають.

All-new > panch (28.06.2012)

<http://forum.liga.net/Messages.asp?sort=lasta&did=232712>

Звернення Президента з нагоди Дня Конституції:

«І сьогодні я закликаю все суспільство, всіх, кому не байдуже майбутнє держави, долучитися до оновлення Основного закону. Незалежно від політичних переконань та симпатій. Адже ця робота - заради майбутнього України».

Що ж, ДОЛУЧАЄМОСЬ.

І відразу виникли питання щодо звернення від 28.06.2012р.:

Цитата: "Нині забезпечення принципів, гарантованих Основним законом, неможливе без змін в окремих положеннях Конституції. Ці зміни мають стати базою для розбудови демократичних інститутів, ефективної судової реформи, розвитку місцевого самоврядування".

Питання: Про ЯКІ САМЕ положення йдеться (номер статті)?

Цитата: "Модернізація Конституції необхідна для наближення нашої країни до європейських норм в усіх сферах життя."

Питання: А без модернізації Конституції країна весь час віддалялась від цих норм. І де є перелік європейських норм в усіх сферах життя?

Хелен > All-new (28.06.2012)

<http://forum.liga.net/Messages.asp?sort=lasta&did=232712>

АллНью! Ну что Вы мучаетесь? Посмотрите на список лиц, в приказном порядке привлеченных указом Януковича к "оновленню"! Все бывшие коммунисты, а Кравчук - Генсек ЦК компартии Украины.

Одна Ставнийчук разбавляет эту команду закаленных партийцев, но с ней тоже произошли перемены - невнятные речи, обтекаемые мысли.

Так что не парьтесь - там все понятно без слов.

Хелен > All-new (28.06.2012)

<http://forum.liga.net/Messages.asp?sort=lasta&did=232712>

Вопрос о необходимости изменений может встать только тогда, когда эти изменения сформулированы. А орган создается для их увязки с законодательными механизмами.

Мы имеем эти измененея? НЕт! Мы знаем какие они? Нет.

Значит, это либо авантюра, типа "ввязаться в драку, а потом посмотрим", либо КТО-ТО уже все сформулировал, четко знает чего хочет, а народ снова держат за лохов, не нагружая новшествами детскую психику лохотората. И нам отводится роль статистов в спектакле, разыгрываемом по нотам.

Еще раз повторю: Присутствие в этой ассамблее коммунистических боссов, которые жизнь положили на то, чтобы держать массы в повиновении, ни о чем хорошем говорить априори не может.

Просто т.называемые "измененеия" нужно весома обставить - с мнениями экспертов, с выводами всяких комиссий и прочими, ФОРМАЛЬНО выполненными процедурами, чтобы потом спокойно говорить: "Это не я, это все решалось коллегиально в соответствии с законом" ... и подобная лабуда.

Все эти механизмы были отшлифованы еще в 90-е, а старыми партийцами - в 70-е. И называлось это - "по просьбам трудящихся".

All-new > Хелен (28.06.2012)

<http://forum.liga.net/Messages.asp?sort=lasta&did=232712>

Тут ще важливо, що асамблея асамблеєю, а остаточне рішення на мій погляд намагаються винести на всеукраїнський референдум, і тоді ми приречені вивчати пропозиції. На мій погляд, їх краще зараз зрозуміти і обговорити, ніж залишати це на потім. А то станеться так, як було з кучмістським референдумом 2000р. з питанням по двопалатному парламенту, коли більше 80% виборців як телята проголосували "за", не знаючи достеменно про склад палат, їх повноважень і взаємовідносин з іншими органами.

Адвокат 27.06.12

<http://jurliga.ligazakon.ua/news/2012/6/27/67198.htm>

Менять будут по принципу - Нормы, которые не можем/не хотим/не выгодно соблюдать, необходимо поменять на более удобные и, конечно, не забыть о увеличении полномочий для себя любимых.

Вячеслав 27.06.12

<http://jurliga.ligazakon.ua/news/2012/6/27/67198.htm>

Да умному человеку должно быть понятно, что "конституционная реформа" нацелена на ликвидацию РАЗДЕЛА 2 КУ - очень много для рабов внятных и прогрессивных норм прямого действия! Также, КУ 1996 года это угроза власти - все Законы принятые под дирижирование и кнопкодавами с чужими карточками есть неконституционными по определению самой сущности ВРУ в количестве 450 человек! "Голосування на засіданнях Верховної Ради України здійснюється народним депутатом України ОСОБИСТО" - ч.3 ст.84 КУ.

Батько_Махно_02.07.2012 21:49 Українська правда

<http://www.pravda.com.ua/columns/2012/07/2/6967847/>

...Так звана "конституційна асамблея" створена і функціонує тільки лише для того, щоб придумати і легітимізувати: яким чином Януковича залишити в Президентах на 2-й, 3-й і т.д. терміни!

Виктор • 23.06.2012 Зеркало недели

http://news.dt.ua/POLITICS/konstitutsiyna_reforma_bilshist_ukrayintsi_v_hochut_pominyati_ne_konstitutsiyu,_a_vladu-104244.html

Самую золотую Конституцию у нас никто выполнять не будет. Обойти закон и сделать как выгодно сейчас мне самому – это наш менталитет. Закон для соседа, а мне наплевать...

Сергей Лятоха • 23.06.2012 Зеркало недели

http://news.dt.ua/POLITICS/konstitutsiyna_reforma_bilshist_ukrayintsi_v_hochut_pominyati_ne_konstitutsiyu,_a_vladu-104244.html

Чтобы конституция служила НАРОДУ в ней должны быть точно и однозначно сформулированы все статьи. Вольное толкование статей НЕДОПУСТИМО!

Самые важные положения должны быть:

-Выборность ВСЕХ представительских органов власти ТОЛЬКО МАЖОРИТАРНАЯ СИСТЕМА

-Численность этих органов должна определяться через численность населения и определяться через количественный модус от числа НАСЕЛЕНИЯ для каждого уровня (в частности-для ВЕРХОВНОЙ РАДЫ-ОДИН депутат от 200000 человек населения).

-депутатом может быть ТОЛЬКО постоянный житель избирательного округа.

-Депутат подлежит досрочному отзыву если будет собрано 50%+1 голос от числа избирателей голосовавших за избрание.

– Оплата труда Всех государственных служащих определяется через повышающий (от 2-х до 5-ти) коэффициент к реальному ПРОЖИТОЧНОМУ МИНИМУМУ предыдущего года.

Эти основные положения конституции должны быть приняты всенародным референдумом и не могут подлежать никакой "имплементации". Они подлежат безоговорочному исполнению и могут быть изменены только через референдум.

Конституция в которой не будет этих положений народу НЕ НУЖНА!!!

Панас • 28.06.2012 22:21 Gazeta.Ua

<http://gazeta.ua/ru/articles/politics/konstituciya-sebja-esche-ne-ischerpala-kostickij/443132>

Раніше проста Інструкція діяла як закон. Сьогодні закони ігноруються, не краще справи і з Конституцією. На мій погляд, положення Конституції повинні бути загальними нормами, а спеціальні – в підзаконних актах. Я не юрист і добре це розумію, то які "фахівці" готували, приймали Конституцію і чому так в ніч п'янствували депутати. В подальшому це призвело до глибокого правового нігілізму як з боку влади так і пересічних громадян. А

результат – корупція. Впевнений, потрібно вносити зміни до Конституції та напрацьовувати підзаконні акти, іншого виходу не має!

Хорольський Роман • 28.06.2012 Ubr.Ua

<http://blog.ubr.ua/pravo/z-dnem-konstituc-ukrani-2601>

Спробую проаналізувати стан виконання окремих положень Закону, шляхом вибору статей «всліпу», просто гортаючи Конституцію.

І так, **Стаття 10**. Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

Аналізуємо, дійсно державна мова у нас українська, щодо забезпечення розвитку і функціонування, то не рідко ми спостерігаємо не те що розвиток, але й задушення рідної мови в окремих сферах. Інша частина коментованої статті в цілому виконується. І як висновок то стаття, хоч і з перешкодами, але працює та виконується.

Наступна стаття, що потрапила в око – це **стаття 21**, в якій прямо вказано, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Читаєш і дивуєшся... Ми кожного дня бачимо і відчуваємо на собі, як порушуються наші з вами права. Якщо ти без великого капіталу, без зв'язків, без влади (нехай навіть мінімальної), то дуже тяжко відстояти свої права, які порушуються щохвилини. Органи державної влади, в т.ч. судові та правоохоронні органи, обросли корупцією та беззаконням. І не ця влада стала виною цьому, так було і при Даниловичу, і Андрійовичу, і при Володимирівні, так продовжується і зараз. Подекуди спалахують окремі прояви боротьби з цим, але в цілому країна і простий народ не відчуває цього. Відтак дана стаття не працює та не виконується взагалі!

Наступна **стаття 47**. Кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.

Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду.

Дійсно в країні кожен має право на житло, а от механізм реалізації цього права на моє переконання відсутній. Держава не створила та не створює ніяких умов для того, щоб громадяни все ж могли мати своє власне житло. Ціни на житло зашкалюють, доходи мізерні, відсотки на кредити завеликі – то невже це створення умов? Про соціально незахищені верстви начелення

взагалі не йде мова, дана категорія осіб взагалі в цій країні не має нічого. Щодо примусового позбавлення житла, то це дійсно відбувається тільки за рішенням суду, а от хто сказав, що суд приймає законні рішення? Довіри до судової влади у громадян не має, і це визнаний факт.

Вирок даній статті простий, вона не виконується та не працює.

Різко прогорнувши Конституцію, потрапив на **147 статтю**, де вказано Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

А от тут виникає питання – кому потрібен даний орган за ту суму, яка витрачається на нього з бюджету країні, який вирішує все на замовлення і корисного для простих громадян не робить нічого. Не краще дану видаткову стаття направити, наприклад, на соціальну сферу, на створення робочих місць чи навіть не те щоб не збільшувався зовнішній борг?

Коментована стаття, на мою думку, для простих людей взагалі не потрібна.

От і виходить, що проаналізувавши тільки декілька статей основного Закону України, ми відразу бачимо сумну картину.

На моє особисте переконання чинна Конституція України досить непогана, проте механізм її реалізації є, м'яко кажучи, нікудишнім. Тому друзі тільки від нас з вами залежить чи втілиться в життя те що написано на папері.

Зарубіжні відгуки:

«Независимая Газета»

В Україні в черговий раз починається процес реформування Конституції. Створений для цього Віктором Януковичем допоміжний орган при Президентові – Конституційна асамблея – повинен підготувати відповідні законопроекти про внесення змін до Конституції. Складається враження, що конституційний процес, так само як і „боротьба” за російську мову, затіяні з метою підвищення рейтингу української влади (і, зокрема, Партії регіонів) напередодні парламентських виборів (*Жильцов, Сергей Сергеевич, доктор политических наук, руководитель Центра СНГ Института актуальных международных проблем Украинская Конституция снова востребована / С. С. Жильцов // Независимая газета. – М., 2012. – 25.06.*)

Обвинения со стороны оппозиции в том, что В. Янукович собирается «переписать Конституцию под себя», по мнению эксперта ИА REX, политолога, старшего научного сотрудника Российского института стратегических исследований О. Неменского, вряд ли можно рассматривать всерьёз.

По его словам, писать конституцию под себя власть может только при авторитарных режимах, где она не собирается меняться десятилетиями. В условиях расколотого украинского общества это совершенно нереально, уверен эксперт: «Украина – политически нестабильное государство, и изменения в Конституции – естественный ход в попытке создать более надёжные формы его существования. Более того, с тезисом о несовершенстве ныне действующего свода законов согласны абсолютно все».

«Я бы вообще не смотрел на организацию Конституционной ассамблеи как на операцию с конкретной целью. Это скорее создание переговорной площадки и инициация процесса, который нужен сам по себе. Кроме того, её работа может быть полезна для нынешней власти в целом ряде аспектов, – пояснил О. Неменский. – Во-первых, это способ её дополнительной легитимации. Как известно, решение Конституционного суда по отмене политреформы было поставлено под сомнение Венецианской комиссией, а значит и объём власти нынешнего президента так же может быть под вопросом. Это тем более так после недавнего заявления Кравчука по этому вопросу. Во-вторых, работа Ассамблеи – это своего рода имитация единого политического поля расколотов в противоречиях страны, а значит, может быть дополнительным стабилизирующим фактором».

Далее, как отмечает политолог, если закон о языковой политике всё же будет принят и утверждён, то единственная возможность играть на языковых требованиях избирателей для Партии регионов – это обещать внести соответствующие изменения в Конституцию. «Не думаю, что вопрос о придании русскому языку государственного статуса может иметь сейчас действительно серьёзные перспективы, но его периодические обсуждения в Ассамблее и возобновляемые обещания со стороны некоторых деятелей этой партии – весьма эффективный способ дальнейшей эксплуатации этой темы. Кроме того, Украине действительно нужно создать конституционные основания для участия в интеграционных процессах на постсоветском пространстве. А заодно растянуть этот процесс, сделав эти изменения предметом торга с Россией», – считает О. Неменский.

В остальном, по его словам, пока что никто не может определённо предположить сколь значительны могут в результате оказаться предложения об изменениях в тексте Конституции: «Кардинально менять политическую систему сейчас вряд ли станут. Идея переноса выборов президента в парламент на самом деле для Украины не так уж и плоха и могла бы уберечь её от регулярно раскалывающих её общество практик. Однако в современной политической обстановке (а она вряд ли будет принципиально иной и в

2015 году) такое радикальное изменение всей системы вряд ли возможно. Изменениям в Конституции должен сопутствовать целый ряд реформ, в первую очередь административно-территориальная, судебная и др., то есть это пока что слишком отдалённые планы. Украинская политическая жизнь меняется гораздо быстрее» (*ИА REX* (<http://www.iarex.ru>). – 2012. – 6.07).

«Голос Америки»

Веб-сайт «Голос Америки», звертаючи увагу на початок роботи Конституційної Асамблеї, створеної указом Президента В. Януковича для внесення змін до Основного закону, **інформує про результати проведеного на сторінці веб-ресурсу опитування: чи потребує сьогодні Україна нової Конституції?**

Ось як розділились думки учасників опитування:

Так - 15%

Ні - 81%

Не знаю - 4%.

«Цю тему протягом тижня також обговорювали наші глядачі на сторінці «Голосу Америки» у соціальній мережі Фейсбук. Ось деякі із коментарів, які ми отримали:

«У Конституцію треба внести положення щодо позбавлення громадянства всіх, хто не складе іспити з української мови та історії», – вважає Євген Заславський.

«Мені, як і більшості українців, не холодно і не жарко від Конституції. Є закон, але його може порушити кожен, хто має владу та гроші», – пише Антон Савченко з Києва.

«Зміни повинні бути покращенням для простого люду, а не для урядовців, вони ж тільки й дбають про себе, про свою недоторканність, а нам що робити, коли моєї зарплати вистачає лише для того, щоб заплатити за житло», – додає Люба Шампанюк з Тернополя», - йдеться на в інформаційному матеріалі «Голосу Америки» (*Голос Америки* (<http://ukrainian.voanews.com/content/topic-new-constitution/1248871.html>). – 2012. – 1.07).

BBC Ukrainian

16 лет назад была принята Конституция Украины, ставшая, фактически, первой Конституцией после провозглашения независимости в 1991 году.

С того времени власть постоянно пыталась изменить Основной закон, считая его несовершенным. Большинство попыток - и удачных, и неудачных - касались, прежде всего, полномочий президента, парламента и правительства. Каждый последующий президент заявлял о том, что между

ветвями власти нет достаточного баланса или эти полномочия недостаточно четко очерчены в Основном законе.

В течение 16-ти лет власть несколько раз инициировала всеукраинские референдумы с целью принять изменения к Конституции, и лишь один раз - в 2000 году - такой референдум был проведен, однако его результаты так и не были внедрены.

В 2012-м году власть вновь инициировала пересмотр Конституции и обещает, что к 2014 году изменения будут внесены. Президент Виктор Янукович склоняется к необходимости принятия конституционных изменений также и на всенародном референдуме.

Оппозиционные лидеры накануне Дня Конституции заявили, что будут готовить концепцию изменений в Конституцию после парламентских выборов, но, как сказал Арсений Яценюк, в силу Основной закон вступит уже после президентских выборов в 2015 году.

Но у народа, к которому хочет апеллировать действующая власть после подготовки проекта Конституции на Конституционной ассамблее, есть свои объяснения проблем в стране.

Согласно последним опросам Центра политических и экономических исследований имени Разумкова и фонда "Демократические инициативы", проведенным в начале июня, несовершенство Конституции как причины сложной социально-экономической и политической ситуации в стране называют только 4 % граждан.

Остальные же указывают на другие факторы:

Высокий уровень коррупции - 31,3%

Преобладание у руководства государства личных интересов над общественными - 18,2%

Игнорирование представителями власти Конституции и законов Украины - 14,4%

Неэффективное управление государством из-за некомпетентности его руководства - 13,3% (*BBC Ukrainian* (<http://www.bbc.co.uk>). – 2012. – 28.06).

Нові надходження до НБУВ

М. Степченко, провід. бібліотекар НБУВ

Конституційне право: бібліографічний огляд

ВА750458

Україна. Конституція (1996).

Конституція України [Текст] : Основний Закон України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 10 лют. 2012 р. : (офіц. текст). - К. : Паливода А. В. [вид.], 2012. - 62, [2] с. - (Закони України). - 500 экз. - ISBN 978-966-437-203-6

ВА749468

С 291

Селіванов, Анатолій Олександрович.

Конституційні проблеми в сучасній теорії права [Текст] = Constitutional problems of modern theory of law : доктрина стабільності та охорони Конституції України в контексті модернізації та ефективного конституційного правосуддя : [монографія] / проф. А. О. Селіванов. - К. : Логос, 2012. - 150 с. - Бібліогр.: с. 145-150. - 600 прим. - ISBN 978-966-171-448-8

ВА751459

Б 240

Барабаш, Юрій Григорович.

Нариси з конституційного права [Текст] : [зб. наук. пр.] / Юрій Барабаш. - Х. : Право, 2012. - 159 с. - 300 прим. - ISBN 978-966-458-317-3

ВА751233

Ш 247

Шаптала, Наталя Костянтинівна.

Конституційне право України [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. К. Шаптала, Г. В. Задорожня. - Д. : ЛізуновПрес, 2012. - 470 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 467-470. - 600 прим. - ISBN 978-966-2575-05-7

ВА751950

С 560

Совгіря, Ольга Володимирівна.

Конституційне право України. Повний курс [Текст] : навч. посіб. / О. В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К. : Юрінком Інтер, 2012. - 541 с. - Бібліогр. в кінці глав. - 1500 прим. - ISBN 978-966-667-520-3

Авт. на обкл. не зазнач.

ВА752496

К 650

Конституційне право України [Текст] : посіб. для підготов. до іспиту / [Ю. Г. Барабаш та ін.] ; за заг. ред. Ю. Г. Барабаша. - Х. : Право, 2012. - 303 с. - 1000 прим. - ISBN 978-966-458-361-6

ВА748463

Москалюк, Олександр Володимирович.

Бібліографічний довідник авторефератів дисертацій з конституційного права (1992-2011 рр.) [Текст] : метод. посіб. / О. В. Москалюк. - К. : Реферат, 2012. - 78 с. - 150 прим. - ISBN 978-966-8058-53-0

РА387315

П 845

Процишен, Марія Вікторівна.

Конституційне право на страйк як форма захисту соціально-економічних інтересів [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Процишен Марія Вікторівна ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К., 2012. - 20 с.

РА387259

Р 497

Рижук, Юлія Миколаївна.

Конституційно-правові основи економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Рижук Юлія Миколаївна ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К., 2012. - 18 с.

РА387822

Б 880

Бровченко, Наталя Володимирівна.

Юридичні факти в конституційному праві України [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Бровченко Наталя Володимирівна ; Маріуп. держ. ун-т. - Маріуполь, 2012. - 20 с.

РА387947

Ш 352

Швець, Юлія Вікторівна.

Конституційно-правовий статус Центральної виборчої комісії: досвід України [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Швець Юлія Вікторівна ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2012. - 18 с.

РА387968

Б 528

Берченко, Григорій Валерійович.

Конституційні засади громадянського суспільства в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Берченко Григорій Валерійович; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х., 2012. - 20 с.

РА388443

Манько, Оксана Євгенівна.

Конституційно-правові основи форми державного правління в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Манько Оксана Євгенівна ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - К., 2012. - 16 с.

РА388635

Б 597

Бідняжевська, Алла Юріївна.

Конституційне право на недоторканність житла людини і громадянина та його забезпечення правоохоронними органами в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Бідняжевська Алла Юріївна ; Нац. акад. внутр. справ. - К., 2012. - 20 с.

РА390117

А 663

Андрушко, Ірина Петрівна.

Особливості застосування категорії "інтерес" у конституційному праві [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Андрушко Ірина Петрівна ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - К., 2012. - 19 с.

РА390610

С 454

Скрипнюк, Валентина Миколаївна.

Конституційно-правові основи розвитку системи державної влади сучасної України [Текст] : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Скрипнюк Валентина Миколаївна ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х., 2012. - 42 с.

РА390874

Л 633

Лиска, Ігор Григорович.

Конституційно-правовий статус закордонних українців в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Лиска Ігор Григорович ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - К., 2012. - 20 с.

РА390879

Б 606

Биков, Олександр Миколайович.

Конституційно-правове регулювання відносин у сфері реалізації права на свободу віросповідання в Україні [Текст] : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Биков Олександр Миколайович ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - К., 2012. - 40 с.

Демків, Р. Я.

Конституційне право України [Текст] : курс лекцій / Р. Я. Демків. - Л. : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. - 332 с. - ISBN 978-611-511-091-9

Барабаш, Ю.

Конституційна реформа і стабільність конституційного ладу:
Конфліктологічно-правовий аналіз системного взаємозв'язку [Текст] /
Ю. Барабаш // Право України. - 2012. - №1/2. - С. 77-96